Załącznik do Uchwały Nr X/76/2019
Rady Gminy Krzemieniewo
z dnia 05 września 2019r.

STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY KRZEMIENIEWO
NA LATA 2019-2029

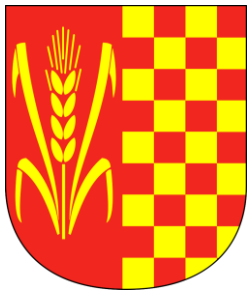

Spis treści

I. Uwarunkowania zewnętrzne tworzenia strategii 6
1. PODSTAWY PRAWNE 6
2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE 7
3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIO REALIZOWANEJ STRATEGII 13
II. Diagnoza społeczna 15
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY 15
2. DEMOGRAFIA 15
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA 16
4.KOMUNIKACJA I TRANSPORT 17
5. GOSPODARKA 17
6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE 19
7. EDUKACJA I KULTURA 19
8. OCHRONA ZDROWIA 22
9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA 24
10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE 26
11. POMOC SPOŁECZNA 28
12. SEKTOR POZARZĄDOWY 38
13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO 39
14. BEZROBOCIE 41
15. BEZDOMNOŚĆ 45
16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE 45
17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI 50
18. SYTUACJA DZIECKA 54
19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH 58
20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH 60
21. ANALIZA SWOT 63
22. PODSUMOWANIE 68
III. Programowanie 72
1. MISJA 72
2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ 73
3. PROGNOZA ZMIAN 88
4. RAMY FINANSOWE 91
5. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI, EWALUACJA 91
6. PROGRAMY I PROJEKTY 92
UWAGI KOŃCOWE 95

Wstęp

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo został przygotowany na lata 2019-2029. W swoich założeniach programowych odnosi się do innych dokumentów z zakresu polityki społecznej funkcjonujących na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym.

W opracowanym dokumencie można wyróżnić trzy zasadnicze części: **wprowadzającą,** która zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych tworzenia strategii oraz ocenę stopnia wdrożenia poprzednio realizowanej strategii; **analityczno-diagnostyczną,** która zawiera informacje ogólne dotyczące gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, oraz **programową,** która zawiera założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata, ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

W części programowej zostały wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania przyjętych założeń oraz określony został czas realizacji wyznaczonych działań. Ponadto przedstawione zostały wskaźniki monitoringowe, ramy finansowe strategii, prognoza zmian oraz informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu i prowadzenia monitoringu jego realizacji.

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przeprowadzono badania ankietowe dotyczące sytuacji społecznej w gminie, problemu równości szans kobiet i mężczyzn oraz sytuacji dziecka. Do analizy wykorzystano trzy rodzaje ankiet.

Respondentami ankiety odnoszącej się do sytuacji społecznej byli losowo wybrani mieszkańcy gminy oraz osoby mające wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej. W sumie do analizy przedłożono 16 anonimowo wypełnionych arkuszy. Wśród ankietowanych było 94% kobiet i 6% mężczyzn. Dominujące grupy respondentów stanowiły osoby w przedziale wiekowym 56-65 lat (ponad 43% uczestników), 46-55 lat (ponad 37% ankietowanych). Znacznie mniej badanych było w wieku 26-35 lat.

Wśród respondentów ankiety nie znaleźli się uczestnicy poniżej 25 roku życia oraz osoby powyżej 65 lat. Jeśli chodzi o poziom wykształcenia uczestników badania, to trzy czwarte spośród nich deklaruje posiadanie wyższego wykształcenia, ponad 18% ankietowanych ma wykształcenie średnie, a ponad 6% zasadnicze zawodowe.

75% wszystkich respondentów ankiety mieszka od urodzenia na terenie gminy Krzemieniewo, a spośród pozostałych uczestników badania większość zamieszkuje w gminie dłużej niż 25 lat. Można zatem domniemywać, iż mają oni ugruntowane i przemyślane opinie na temat niekorzystnych zjawisk widocznych w gminie oraz problemów, jakie dotykają jej mieszkańców. Profil respondentów ankiety prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Profil respondentów ankiety „Problemy społeczne w opinii mieszkańców"

liczba ankietowanych	płeć	grupa wiekowa	czas zamieszkiwania w gminie	wykształcenie
16	Kobiety (94%)	56-65 lat (43,8%)	od urodzenia (75,0%)	wyższe (75,0%)
	mężczyźni (6%)	46-55 lat (37,5%)	od 6 do37 lat (25,0%)	średnie (18,7%)
		26-35 lat (12,5%)		
		36-45 (6,2%)		zasadnicze zawodowe (6,3%)

W badaniu ankietowym, którego celem było poznanie opinii mieszkańców na temat problemu równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć, wykorzystano do analizy 23 arkusze wypełnione anonimowo przez mieszkańców gminy, z których ponad 91% stanowiły kobiety, a ponad 8 % mężczyźni. Najliczniej reprezentowana była wśród respondentów grupa osób w wieku 46-55 lat (ponad 43%), a kolejne były grupy wiekowe 36-45 i 56-65 lat (po 26% ankietowanych). Niewielki odsetek stanowiły osoby w wieku 26-35 lat, a osoby powyżej 65 lat oraz poniżej 25. roku życia nie były w tym badaniu reprezentowane. Profil respondentów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Profil respondentów ankiety „Równość szans kobiet i mężczyzn"

liczba ankietowanych	płeć	grupa wiekowa	czas zamieszkiwania w gminie	wykształcenie
23	kobiety (91,3%)	46-55 lat (43,4%)	od urodzenia (65,2%)	wyższe (56,5%)
	mężczyźni (8,7%)	36-45 lat (26,0%)	Od 6 do 47 lat (34,8%)	średnie (26,0%)
		56-65 lat (26,0%)		zasadnicze zawodowe (17,5%)
		26-35 lat (4,6%)		

Osobna ankieta, która pomogła w dokonaniu analizy sytuacji dziecka w środowisku szkolnym i rodzinnym, została rozesłana do placówek oświatowych. Analizę tę przeprowadzono na podstawie ankiet wypełnionych przez dyrektorów i pedagogów z placówek oświatowych funkcjonujących na terenie gminy Krzemieniewo.

Przygotowana w oparciu o uzyskane informacje, materiały i opinie mieszkańców Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wskazuje problemy, których rozwiązanie powinno stać się w najbliższym czasie przedmiotem szczególnej troski ze strony władz samorządowych i pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej.

I. Uwarunkowania zewnętrzne tworzenia strategii

1. PODSTAWY PRAWNE

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508. z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka". Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 924 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2220 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 670 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2019 r. poz. 1482 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 217);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1172 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 180 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688);
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2019 r. poz. 409);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878);
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2018 r. poz. 755 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2017 poz. 2092);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2019 r. poz. 473);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2017 r., poz. 1832 z późn. zm.).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

W ramach trzech priorytetów tematycznych strategii, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, przygotowano siedem projektów przewodnich:

1) „Unia innowacji”

2) „Młodzież w drodze”
3) „Europejska agenda cyfrowa”
4) „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”
5) „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”
6) „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”
7) „Europejski program walki z ubóstwem”.

Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020 (WRF)

Na wniosek Komisji Europejskiej objęto Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności wspólnymi ramami strategicznymi (Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF) na lata 2014-2020), które obejmują również Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki. Na podstawie przyjętych założeń w okresie programowania 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny zapewni finansowanie działań strukturalnych na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w ramach czterech głównych obszarów inwestycji: zatrudnienia, edukacji, włączenia społecznego i usprawniania administracji publicznej. Natomiast Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji posłuży do finansowania pomocy na rzecz pracowników zwolnionych w następstwie poważnej zmiany strukturalnej oraz łagodzenia skutków, jakie dla rolników pociągają nowe umowy handlowe.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej (NSIS)

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,

- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER)

W perspektywie finansowej 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów RP w dniu 8 stycznia 2014 roku. Program, który powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia, będzie wspierał innowacje społeczne oraz współpracę ponadnarodową w wyżej wymienionych obszarach, a także wdrażanie w naszym kraju „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych".

2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Wielkopolska 2020. Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

Punktem wyjścia do sformułowania celu nadrzędnego strategii było określenie hierarchii priorytetowych obszarów rozwoju. Zaliczono do nich: kapitał społeczny, przedsiębiorczość, pracę, edukację, infrastrukturę oraz jakość życia. Z przedstawionej hierarchii wynika, iż podstawowym celem jest poprawa jakości życia. Służy temu praca, dająca dochody pozwalające realizować cele, zarówno materialne, jak i duchowe, oraz przedsiębiorczość, która jest źródłem pracy. Realizacja celów wymaga zarówno odpowiedniej edukacji, jak i infrastruktury.

Cel generalny strategii brzmi następująco: „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju". Na potrzeby realizacji zaktualizowanej strategii przyjęto następujące cele strategiczne, które realizowane będą przez cele operacyjne. Z punktu widzenia niniejszego dokumentu, szczególnego znaczenia nabiera cel strategiczny 8, w którym zaprezentowano pominięte w odniesieniu do pozostałych celów strategicznych sformułowane cele operacyjne:

Cel strategiczny 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu.

Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska.

Cel strategiczny 3. Lepsze zarządzanie energią.

Cel strategiczny 4. Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie.

Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa.

Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu.

Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia.

Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.

Cele operacyjne:

- wzmacnianie aktywności zawodowej,
- poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym,
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej,
- wzmocnienie włączenia społecznego,
- wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej,
- kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu,
- budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego,
- ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny,
- ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego,
- poprawa warunków mieszkaniowych,
- promocja zdrowego stylu życia.

Cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.

Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

W strategii wyszczególniono cztery priorytety, takie jak::

Priorytet 1: Wielkopolska równych szans i możliwości.

zakładający m.in.:

- poszerzenie oferty edukacyjnej oraz podnoszenie jakości kształcenia dla wszystkich kategorii wieku
- zwiększanie wrażliwości społecznej na problemy społeczne i pobudzanie aktywności sprzyjającej ich rozwiązywaniu
- ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny umożliwiających realizowanie funkcji i zadań służących jej rozwojowi

- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży bez względu na ich status społeczny
- stwarzanie ludziom starszym możliwości prowadzenia niezależnego życia w ich dotychczasowym środowisku społecznym
- rozwój infrastruktury i warunków dla przedsięwzięć edukacyjno-szkoleniowych służących przygotowaniu do życia na emeryturze
- opracowanie programów umożliwiających *obudowanie* pozycji osób starszych nowymi/odtworzonymi z przeszłości rolami społecznymi
- usuwanie i/lub ograniczanie barier społecznych i architektonicznych utrudniających funkcjonowanie osób z ograniczeniem sprawności
- aktywizacja zawodowa niepełnosprawnych
- rozwój infrastruktury i zasobów społecznych sprzyjających zaradności i samodzielności osób niepełnosprawnych i ich opiekunów
- eliminowanie/redukowanie czynników prowadzących do ubóstwa, izolacji, marginalizacji i wykluczenia społecznego jednostek i grup
- odbudowa statusu materialnego i społecznego jednostek/grup wysokiego ryzyka socjalnego

Priorytet II: Zdrowi Wielkopolanie.

Priorytet III: Bezpieczna Wielkopolska.

zakładający m.in.:

- przerywanie „*pętli ubóstwa*” i przeciwdziałanie dziedziczeniu biedy
- zwiększanie roli i poszerzanie udziału pracy socjalnej w przygotowywaniu i realizacji programów rozwiązywania problemów społecznych
- ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem
- poszerzanie oferty usługowej dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem
- przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu wśród seniorów
- pomiar i eliminowanie barier społecznych generujących wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych
- budowa systemu efektywnego poradnictwa i aktywizacji zawodowej dla osób z ograniczeniem sprawności
- rozwój infrastruktury instytucjonalnej i programów dla przedsięwzięć w sferze *ekonomii społecznej* umożliwiających reintegrację społeczną *grup wrażliwych*

- rozwój profilaktyki oraz programów zwalczania patologii społecznej i przestępczości
- stabilizowanie/wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa obywateli
- budowanie obywatelskiej sieci bezpiecznych społeczności
- ograniczanie rozmiarów zagrożenia demoralizacją i przestępczością wśród młodzieży
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa ludzi starych w ich najbliższym otoczeniu
- przeciwdziałanie aktom kryminalnym skierowanym przeciwko osobom z ograniczeniem sprawności
- profilaktyka dewiacji i patologii społecznej *grup wrażliwych*

Priorytet IV: Wielkopolska Obywatelska.

zakładający m.in.:

- aktywizowanie zasobów ludzkich i potencjału społecznego na rzecz rozwoju jednostek, grup i społeczności
- poszerzanie aktywności obywatelskiej i udziału osób niepełnosprawnych w życiu społeczności
- poszerzanie udziału seniorów w działaniach instytucji i organizacji społeczeństwa obywatelskiego
- włączanie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem w działania podmiotów społeczeństwa obywatelskiego

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Leszczyńskiego na lata 2014-2020

Przyjęta w strategii misja stwierdza, że „Powiat wspiera rodziny oraz dąży do rozwoju społeczności lokalnej poprzez aktywizację grup i rodzin szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją. Aktywizacja oparta jest na współpracy jednostek organizacyjnych powiatu, samorządów gminnych i organizacji pozarządowych". Realizacji misji służą cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne.

Cel strategiczny 1. Sprawny system wsparcia rodziny, z uwzględnieniem pozycji dzieci i młodzieży.

- Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi dziecka w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.
- Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych.

- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.

Cel strategiczny 2. Integracja i aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień.
- Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i rehabilitacji.
- Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.
- Rozwijanie form rehabilitacji zawodowej.
- Rozwój opieki rodzinnej i poprawienie standardu w placówkach instytucjonalnych.
- Rozwój systemu wsparcia dla osób bezrobotnych.

Cel strategiczny 3. Rozwój aktywności obywatelskiej.

- Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.
- Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Cel strategiczny 4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację celów strategicznych i operacyjnych.

Wyznaczone w strategii cele należą do priorytetowych działań samorządu i prowadzą do systemowych rozwiązań problemów takich grup społecznych, jak: osoby niepełnosprawne, osoby starsze, rodziny.

3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIO REALIZOWANEJ STRATEGII

Ocena wdrożenia poprzednio realizowanej strategii stanowi punkt odniesienia do konstrukcji założeń polityki społecznej gminy na następne lata. W jej ramach zostały wskazane trudności we wdrażaniu strategii oraz osiągnięcia w jej realizacji.

Trudności we wdrażaniu strategii

- bardzo ograniczone środki finansowe,
- brak wykwalifikowanych pracowników,
- niskie wynagrodzenia – brak motywacji do pracy w instytucjach samorządowych.

Osiągnięcia w realizacji działań wyznaczonych w ramach strategii:

- rok budżetowy zakończony bez naruszenia dyscypliny finansów publicznych,
- zabezpieczone środki finansowe na realizację zadań instytucji samorządowych.

Ogólna ocena realizacji założeń strategii

Zespół dokonujący oceny realizacji założeń poprzedniej strategii, uwzględniając osiągnięcia, ograniczenia, zachodzące lokalnie zmiany w zakresie problemów społecznych, mając do dyspozycji pięciopunktową skalę ocen, którym przypisano odpowiedni stopień realizacji, zaproponował ogólną ocenę realizacji strategii na poziomie 4, co oznacza, że osiągnięto zaawansowany stopień wdrożenia założeń strategii. W konkluzji stwierdzono, że strategia została zrealizowana w wysokim stopniu, jednak nie wszystkie jej założenia programowe udało się w pełni zrealizować

II. Diagnoza społeczna

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Krzemieniewo to gmina wiejska położona w południowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego w obrębie powiatu leszczyńskiego; zajmuje wschodnią część powiatu i stanowi ponad 14% jego powierzchni. Graniczy z gminami: Gostyń, Krzywin, Osieczna, Poniec, Rydzyna. Populacja mieszkańców na koniec 2018 roku liczyła 8 337 osób. Gmina zajmuje obszar 113,2 km², a w jej skład wchodzi 18 jednostek pomocniczych: Bielawy, Bojanice, Brylewo, Drobnin, Garzyn, Górzno, Hersztupowo, Karchowo, Kociugi, Krzemieniewo, Lubonia, Mierzejewo, Nowy Belęcin, Oporowo, Oporówko, Pawłowice, Stary Belęcin, Zbytki. Największa pod względem liczby mieszkańców jednostka pomocnicza gminy to Pawłowice (liczba mieszkańców 1 850), najmniejsza zaś to Bielawy, gdzie mieszka 40 osób. Pozostałe przysiółki gminy to: Czarny Las, Grabówiec, Granicznik, Kałowo, Krzemieniewo Osada, Mały Dwór, Nadolnik, Wygoda. Siedzibą gminy jest Krzemieniewo, wieś położona ok. 20 km od Leszna-stolicy powiatu i ok. 80 km od Poznania-stolicy województwa.

Gmina ma charakter rolniczy, odznacza się wysokim stopniem gospodarności, dysponuje bardzo dobrą infrastrukturą, jest udziałowcem Międzygminnego Związku Wodociągów i Kanalizacji Wiejskich, Komunalnego Związku Gmin Regionu Leszczyńskiego, Stowarzyszenia Regionu Leszno. Na terenie gminy funkcjonuje 3 przedszkola i oddziały przedszkolne i 4 szkoły podstawowe. Do dyspozycji mieszkańców jest Gminne Centrum Kultury, 4 biblioteki, 7 sal wiejskich, wielofunkcyjne obiekty sportowe „Orlik 2012”, ścieżki rowerowe. W ramach systemu ochrony zdrowia opiekę medyczną świadczą 4 zakłady opieki zdrowotnej oraz działają 3 apteki. W gminie działają 23 organizacje pozarządowe, które zajmują się m.in. promowaniem tradycji regionu, krzewieniem kultury i sportu, integracją środowisk lokalnych.

2. DEMOGRAFIA

Na koniec 2018 roku gmina liczyła 8 337 osób, wśród których były 4 162 kobiety, stanowiły one 49,9% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia wynosiła 75 osób na km^2. Analizując dane demograficzne, można stwierdzić, iż w latach 2016-2018 roku, co prawda nieznacznie, acz systematycznie spadała ogólna liczba mieszkańców gminy. Jeśli natomiast chodzi o poszczególne grupy wiekowe, to warto

odnotować wyraźny i systematyczny wzrost liczebności w obrębie populacji najstarszych mieszkańców.

W 2018 roku liczba urodzeń była wyższa niż liczba zgonów, przyrost naturalny w gminie wyrażony był więc liczbą dodatnią, choć jego poziom był znacznie niższy w porównaniu do roku 2017. Saldo migracji ludności gminy było, wg danych GUS, w rozpatrywanym okresie ujemne. Szczegółowe dane dotyczące sytuacji demograficznej gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	1 689	1 701	1 708
liczba osób w wieku produkcyjnym	5 367	5 255	5 202
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1 331	1 398	1 427
ogółem	**8 387**	**8 354**	**8 337**

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba urodzeń żywych	99	115	102
liczba zgonów	90	77	92
przyrost naturalny	**9**	**38**	**10**

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Dostrzegane zmiany demograficzne, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska starzenia się społeczeństwa, wymagają kompleksowego podejścia do sytuacji poszczególnych grup mieszkańców, poznania ich potrzeb i oczekiwań, co umożliwi wypracowanie odpowiednich rozwiązań sprzyjających zarówno rozwojowi społecznemu, jak i gospodarczemu gminy.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Gmina Krzemieniewo dba o rozbudowę infrastruktury technicznej. Teren gminy został wyposażony w sieć wodociągową, gazową, kanalizacyjną. Wszystkie miejscowości są stelefonizowane. W większości miejscowości w gminie dostępny jest światłowód. Sieć dróg utrzymana jest na dobrym poziomie technicznym, powstają także ścieżki rowerowe. Realizacja wielu przedsięwzięć inwestycyjnych przebiega w ramach projektów i współpracy z innymi gminami.

Poniżej zawarto szczegółowe dane na temat istniejącej infrastruktury technicznej.

Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2018 r.

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	81,38
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	8 385
sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	55,04
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	3 472
oczyszczalnie ścieków	
liczba oczyszczalni ścieków	1 oraz 36 przydomowych
liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	3 564
Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej (wg GUS) w %	59,2
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie ogółem (w km)	122,182
długość dróg gminnych (w km)	38,806

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

4.KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Przez gminę Krzemieniewo przebiega droga krajowa nr12 Zielona Góra – Kłobuszyn – Jarocin – Kalisz, 17 dróg powiatowych i 7 dróg gminnych, jest też szeroko rozwinięta sieć dróg wewnętrznych, w tym polnych. Jeśli chodzi o komunikację kolejową, mieszkańcy mogą korzystać z linii PKP nr 14 (odcinek Ostrów Wielkopolski – Leszno) z przystankiem w Pawłowicach. Gmina nie posiada transportu publicznego ani komercyjnego. Usługi transportowe w ramach komunikacji autobusowej świadczą na terenie gminy prywatni przewoźnicy z Leszna (połączenia na linii Leszno – Gostyń). Dokonywana sukcesywnie poprawa parametrów technicznych i eksploatacyjnych wszystkich typów dróg przyczynia się do zwiększenia funkcjonalności i wygody ruchu.

5. GOSPODARKA

Krzemieniewo to gmina o charakterze typowo rolniczym. Na jej terenie nie funkcjonują duże podmioty gospodarcze czy przemysłowe. Użytki rolne zajmują ponad 70% powierzchni gminy, dla porównania: użytki leśne to tylko ok. 14% tego obszaru. Produkcję rolną prowadzi ok. 500 gospodarstw indywidualnych, najczęściej do 5-10 ha. Jakość i struktura gleb decyduje, że dominują uprawy zbożowe, głównie pszenżyto, pszenica i jęczmień. W ramach produkcji rolniczej rozwijana jest również

na dużą skalę hodowla, a do podstawowych działów hodowlanych należą drób i trzoda chlewna. O kierunkach hodowli zwierząt i uprawy roślin decyduje ich opłacalność oraz popyt.

Jak już wspomniano wyżej, gmina uczestniczy we wspólnych projektach i przedsięwzięciach, jest udziałowcem Międzygminnego Związku Wodociągów i Kanalizacji Wiejskich, Komunalnego Związku Gmin Regionu Leszczyńskiego, Stowarzyszenia Regionu Leszno. W ramach takiej współpracy współfinansowała budowę schroniska dla bezdomnych zwierząt w Henrykowie oraz Miejskiego Zakładu Oczyszczania w Trzebani.

W 2016 r. został opracowany Plan Gospodarki Niskoemisyjnej – strategiczny dokument obejmujący działania przyczyniające się do poprawy jakości powietrza poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych.

Takie przedsięwzięcia, szczególnie w połączeniu z planową i systematyczną poprawą infrastruktury technicznej, przyczyniają się do wzrostu aktywności gospodarczej mieszkańców i generują powstawanie nowych miejsc pracy. Poza rolnictwem działa w gminie ponad 400 podmiotów gospodarczych prowadzących głównie działalność handlową i usługową. Dane na temat aktywności gospodarczej mieszkańców gminy Krzemieniewo przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba podmiotów gospodarczych w ewidencji gminnej	478	423	444

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

W uzupełnieniu powyższych danych warto wymienić najważniejsze spośród inwestycji realizowanych w gminie w latach 2016-2018**:**

- wykonanie sieci kanalizacyjnej wraz z przykanalikami w Luboni, Kociugach, Drobninie, Krzemieniewie, Garzynie i Górznie,
- termomodernizacja budynku szkoły w Pawłowicach,
- wymiana dachu na budynku GOPS Krzemieniewo,
- budowa grillowiska w Oporowie,
- budowa oczyszczalni ścieków w Luboni,
- utworzenie ścieżki rowerowej w Bojanicach,
- budowa sieci wodociągowej Mierzejewo – Oporówko.
- budowa Otwartej Strefy Aktywności w Nowym Bolęcinie.

6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Mieszkaniowy zasób gminy stanowią 3 budynki, w których zlokalizowane są 3 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni blisko 200 m^2. 2 lokale znajdują się w budynku, który należy do gminy, 1 lokal usytuowany jest w budynku, którego gmina jest współwłaścicielem. W 2018 roku oddano do użytku 1 budynek niemieszkalny o łącznej powierzchni 248 m^2. Na terenie gminy Krzemieniewo nie ma mieszkań komunalnych ani socjalnych. W 2018 roku podjęto uchwałę Rady Gminy Krzemieniewo w sprawie przyjęcia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, który zawiera podstawy zarządzania, zasady polityki czynszowej, analizę techniczną i plan remontów.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, świadczona jest pomoc pieniężna zwana dodatkiem mieszkaniowym. W gminie Krzemieniewo tej formy wsparcia udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, a dane dotyczące liczby dodatków i ich łącznej wartości prezentuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 7. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	45	38	30
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	286	234	187
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	44 149	37 487	35 121

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

7. EDUKACJA I KULTURA

W gminie Krzemieniewo funkcjonuje 7 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 3 przedszkola i 4 szkoły podstawowe.

Dane na temat przedszkoli i szkół w gminie oraz nauczycieli w nich zatrudnionych zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 8. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2018/2019

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
placówki wychowania przedszkolnego	6	270	20
w tym przedszkola	3	164	13
w tym oddziały przedszkolne w szkołach	3	106	7
szkoły podstawowe	4	718	78

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Na terenie gminy działalność prowadzi Gminne Centrum Kultury zlokalizowane w Krzemieniewie przy ul. Zielonej 6. Placówka jest koordynatorem i gospodarzem wszelkich inicjatyw i wydarzeń kulturalnych adresowanych do mieszkańców gminy. W GCK organizowane są zajęcia, kursy i warsztaty dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Najważniejsze z nich to: ognisko muzyczne, koło plastyczne, koło taneczne, Klub Twórczych Czytelniczek, spotkania przy grach planszowych, liczne imprezy okolicznościowe czy spotkania z ciekawymi osobowościami. Na terenie gminy z powodzeniem działa Chór „Krzemień" oraz Zespół Śpiewaczy „Nowy Belęcin". Przy Gminnym Centrum Kultury działa Biblioteka Publiczna z 3 filiami na terenie gminy. Nadrzędnym zadaniem, jakie stawia się bibliotekom jest przede wszystkim popularyzacja czytelnictwa i udostępnianie zbiorów, zarówno na miejscu, jak i w formie wypożyczania książek, co w przypadku gminy Krzemieniewo ma miejsce także w formie elektronicznej. Jednakże na terenie, gdzie nie ma zbyt wielu wyspecjalizowanych ośrodków kultury, jego rolę przejmuje właśnie biblioteka Funkcjonowanie GCK i bibliotek wzajemnie się uzupełniają zachęcając mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym gminy. Dane na temat funkcjonujących w gminie placówek kultury przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Placówki kultury w gminie w 2018 r.

typ placówki	liczba placówek	liczba osób objętych ofertą	liczba pracowników
biblioteki i filie	4	wszyscy mieszkańcy	5
ośrodek kultury	1	wszyscy mieszkańcy	2
Izba Regionalna	1	wszyscy mieszkańcy	1

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Dane pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym pozwoliły poznać opinie mieszkańców gminy na temat oferty edukacyjnej, oferty kulturalnej w gminie, a także istniejących deficytów w tym zakresie oraz opinie dotyczące opieki w żłobkach i opieki przedszkolnej.

Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące oferty edukacyjnej placówek oświatowych.

Wykres 1. Jak Pani/Pan ocenia ofertę edukacyjną szkół w gminie?

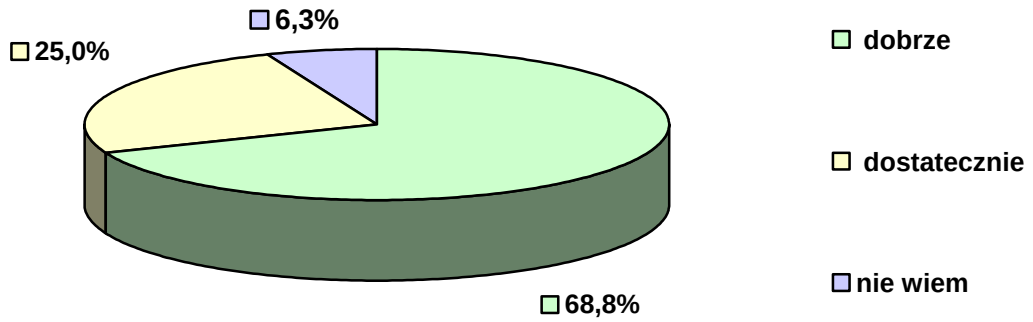

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Jakość oferty edukacyjnej szkół oraz infrastrukturę oświatową w gminie oceniono bardzo pozytywnie.

Z kolei w odpowiedzi na pytanie o deficyty w zakresie edukacji i wychowania, uczestnicy badania wymieniali najczęściej zbyt małą liczbę zajęć pozalekcyjnych i sportowych dla dzieci i młodzieży, brak klubów dla młodzieży, świetlic wiejskich, zajęć terapeutycznych, socjoterapeutycznych. Zgłaszano potrzebę zapewnienia opieki psychologa i logopedy w każdej placówce oświatowo-wychowawczej.

Pragnąc zidentyfikować potrzeby w obszarze kultury w gminie, poproszono ankietowanych o opinię na temat obecnej oferty kulturalnej. Większość respondentów oceniła tę ofertę pozytywnie. Rozkład odpowiedzi dotyczący atrakcyjności i jakości oferty kulturalnej w gminie ilustruje poniższy wykres.

Wykres 2. Jaka jest według Pani/Pana atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w gminie?

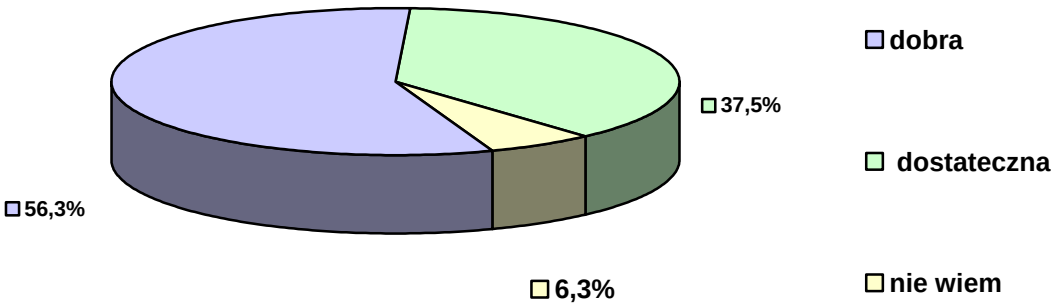

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wskazując obiekty kulturalne lub zajęcia artystyczne, których w gminie brakuje, bądź do których dostęp jest ograniczony, ankietowani wymieniali: klub – miejsce spotkań dla młodzieży (Brylewo i Pawłowice) i dorosłych, świetlice,

postulowano organizację koncertów, przedstawień, występów i festynów oraz zajęć artystycznych dla dzieci i młodzieży.

Jedno z pytań dotyczyło kwestii zaspokojenia potrzeb w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. Rozkład odpowiedzi nie pozostawia wątpliwości, że brak żłobka jest problemem dla mieszkańców gminy. Większość badanych (69%) odpowiedziała bowiem, że oferta opieki w żłobkach nie zaspokaja potrzeb mieszkańców.

Jeśli chodzi o ofertę opieki przedszkolnej w gminie; przeważały oceny pozytywne (ponad 60%). Poniższy wykres zawiera rozkład wszystkich uzyskanych odpowiedzi.

Wykres 3. Czy oferta opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców?

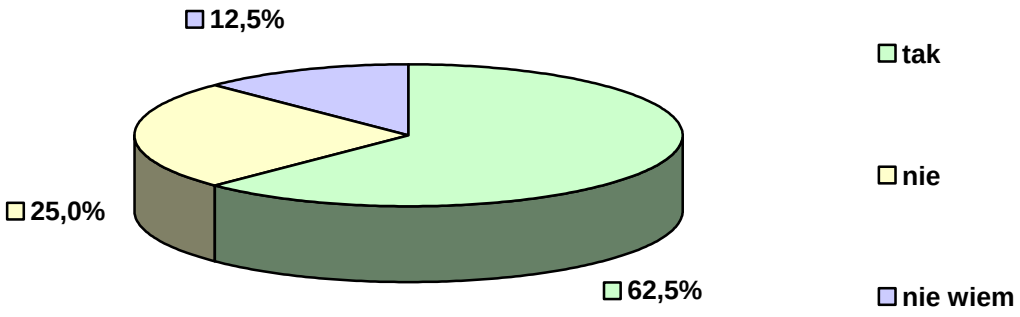

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

8. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy funkcjonują 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej w Krzemieniewie, 1 NZOZ w Pawłowicach oraz szpital rehabilitacyjny MSW znajdujący się w Górznie. Ponadto w gminie Krzemieniewo prowadzone są 2 prywatne praktyki lekarskie oraz działają 3 apteki. Dane zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 10. Zakłady opieki zdrowotnej, praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2018 r.

typ placówki	liczba
zakłady opieki zdrowotnej ogółem	4
w tym niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej	3
prywatne praktyki lekarskie	2
apteki i punkty apteczne	3

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Szeroko pojęta tematyka ochrony zdrowia znalazła odzwierciedlenie w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania. Mieszkańcom gminy postawiono pytania. które pozwoliły uzyskać ich opinie zarówno jeśli chodzi o funkcjonowanie ochrony zdrowia w gminie, jak i te dotyczące koniecznych działań, jakie należałoby podjąć dla pełniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców w obszarze zdrowia. Wykres zamieszczony poniżej ilustruje rozkład ocen odnoszących się do funkcjonowania ochrony zdrowia w gminie.

Wykres 4. Jak Pani/Pan ocenia ofertę gminy w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców?

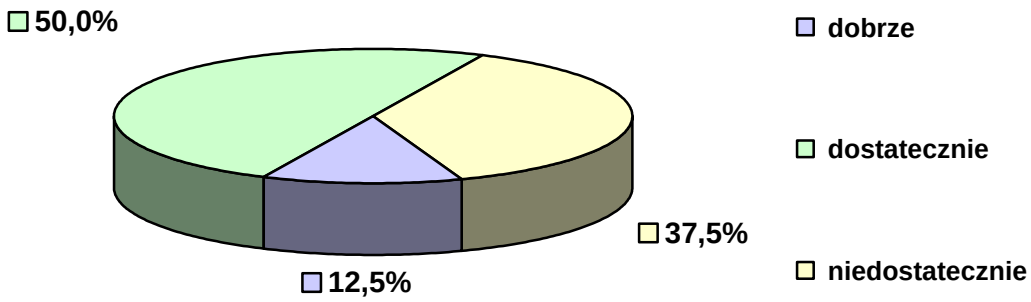

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość, bo ponad 60% ankietowanych pozytywnie oceniła ofertę w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców w gminie Krzemieniewo. Jednak 37,5% mieszkańców biorących udział w badaniu ocenia ją zdecydowanie negatywnie.

Uczestnicy badania wypowiadali się także w kwestii działań, przedsięwzięć lub inwestycji, jakie należałoby podjąć w gminie w celu pełniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. Wśród odpowiedzi często podnoszono konieczność podejmowania działań mających na celu ułatwienie mieszkańcom dostępu do lekarzy specjalistów i, co szczególnie podkreślano, do różnego rodzaju usług rehabilitacyjnych (otwarcie punktu rehabilitacyjnego w gminie).

Ankietowani opowiadali się również za otwarciem gabinetów stomatologicznych i lekarskich w szkołach, zwiększeniem liczby lekarzy rodzinnych, chcieliby codziennie pracującego laboratorium oraz lepszej organizacji systemu rejestracji pacjentów. Postulowano również prowadzenie szerokiej edukacji w zakresie ochrony środowiska, wpływu mieszkańców na poprawę jakości powietrza czy wody oraz propagowanie zdrowego trybu życia.

9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

Samorząd gminy Krzemieniewo od lat wspiera rozwój sportu, zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej. Gmina Krzemieniewo jest jedyną w regionie, która wybudowała sale gimnastyczne przy wszystkich gimnazjach. W 2008 r. gmina jako jedna z pierwszych przystąpiła do ogólnokrajowej akcji „Orlik", skorzystała z rządowego współfinansowania boisk i już kilka miesięcy później otworzyła taki obiekt w Krzemieniewie. Dziś „Orlik" jest miejscem rozgrywania wielu sportowych zawodów, masowych imprez kulturalnych, a także codziennych treningów i zabaw na boiskach do piłki nożnej i tenisa. Drugi „Orlik" powstał później w Garzynie, a kolejny w Pawłowicach. W gminie jest także kilkanaście piłkarskich boisk wiejskich, urządzono też 2 boiska do piłki plażowej. Boiska sportowe istnieją przy wszystkich szkołach, a w Drobninie i Oporówku boiska wielofunkcyjne.

W gminie działa klub sportowy „Kłos" Garzyn, który połączył się z klubem „Zootechnik" Pawłowice i klubem „Piast" Nowy Belęcin. Prężnie działa Uczniowski Klub Sportowy „Piast" z Nowego Belęcina i Uczniowski Klub Sportowy „Orlik" z Pawłowic. Sukcesy w kraju i za granicą uzyskują młodzi biegacze na orientację, członkowie sekcji taekwondo, a ostatnio także tenisiści stołowi. Mieszkańcy gminy licznie uczestniczą w rajdach rowerowych, pieszych wyprawach, nordic walking, a także turniejach szachowych, warcabowych itp.. Uczniowie w ramach programu „Delfinek" jeżdżą na naukę pływania do Leszna i Gostynia. Aktywnemu wypoczynkowi i rekreacji służy Otwarta Strefa Aktywności w Nowym Belęcinie.

Na ternie gminy jest ogółem 14 obiektów sportowo-rekreacyjnych, funkcjonuje 7 klubów sportowych, w tym 6 uczniowskich.

Rozwojowi turystyki i rekreacji sprzyja nie tylko dobry układ komunikacyjny gminy, ale również dobrze zorganizowana baza noclegowa i gastronomiczna z miejscami hotelowymi w pałacu w Pawłowicach, w pałacowych wnętrzach Sanatorium w Górznie, w Hotelu Dobrodziej oraz w gospodarstwie agroturystycznym „Chata na Skraju" w Nowym Belęcinie. Nieskażona przyroda, cisza, piękne tereny sprzyjają turystyce pieszej i rowerowej oznakowane szlaki rowerowe) oraz pozwalają na korzystanie z różnorodnych form rekreacji, w tym konnej, a obecność ciekawych obiektów historycznych podnosi turystyczną atrakcyjność regionu. Na terenie gminy znajduje się wiele zabytkowych, okazałych budowli: kościoły, odrestaurowane dwory,

dworki, pałace, z których najwspanialszym jest klasycystyczny pałac w Pawłowicach z XVIII w.

Gmina od lat kształtuje świadomość ekologiczną swoich mieszkańców. Wybudowanie, w całości ze środków własnych, wysypiska odpadów komunalnych, zgazyfikowanie większości wsi oraz opracowanie koncepcji rozwiązania problemu gospodarki ściekowej jest dowodem na to, że nieobojętna jest ludziom na tym terenie czystość wody, ziemi i powietrza. Od 1991 do 2001 r. Gmina Krzemieniewo współpracowała w zakresie kultury, oświaty, sportu, rolnictwa, gospodarności gmin, rzemiosła i turystyki z holenderską gminą Gaasterlan-Sleat (Prowincja Fryzja). Gmina Krzemieniewo jest częścią atrakcyjnego pod względem turystycznym regionu leszczyńskiego.

Okolice Leszna skłaniają do wypoczynku na łonie natury. Dwa parki krajobrazowe, kilkanaście rezerwatów przyrody i ścieżek dydaktycznych to tylko niektóre atrakcje. W rejonie Leszna istnieją sprzyjające warunki do uprawiania sportów wodnych dzięki dużej ilości jezior polodowcowych. Nad jeziorami powstały liczne ośrodki wczasowe, plaże i kąpieliska. Dla rozwoju turystycznego Krzemieniewa i okolicznego regionu konieczne było stworzenie odpowiedniej płaszczyzny współpracy, stąd gmina Krzemieniewo współpracuje z gminami regionu leszczyńskiego, wchodząc w skład Stowarzyszenia „Organizacja Turystyczna LESZNO-REGION”.

Dane na temat obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz miejsc w obiektach noclegowych w gminie zawierają poniższe tabele.

Tabela 11. Sport i rekreacja w 2018 r.

rodzaj podmiotu	liczba
obiekty rekreacyjno-sportowe	14
kluby sportowe	7
w tym uczniowskich kluby sportowe	6

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Tabela 12. Baza noclegowa w gminie w 2018 r.

obiekty i miejsca noclegowe	liczba
obiekty zbiorowego zakwaterowania	3
miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania	133
gospodarstwa agroturystyczne	1
miejsca w gospodarstwach agroturystycznych	10

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym poproszono mieszkańców gminy o ocenę oferty w zakresie sportu i rekreacji w gminie. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 5. Jaka jest wg Pani/Pana oferta gminy w zakresie sportu i rekreacji?

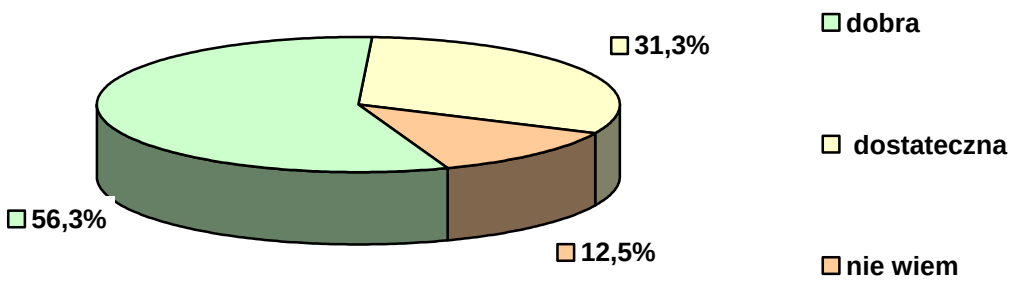

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na podstawie uzyskanych opinii, można stwierdzić, iż docenione zostały podejmowane w gminie działania na rzecz tworzenia, a następnie rozwijania oferty w zakresie sportu i rekreacji, a sama oferta została wysoko oceniona przez mieszkańców.

Wśród działań, jakie należałoby podjąć w najbliższym okresie, respondenci wskazywali m.in. na: potrzebę organizowania większej liczby zajęć sportowych dla dzieci (sekcje na „Orliku") oraz zajęć fitness. Mieszkańcy chcieliby także ścieżki rowerowej między Oporówkiem a Osieczną. Zgłoszono potrzebę modernizacji placów zabaw. Za ważne uznano zorganizowanie zajęć i obozów w ramach ferii zimowych dla dzieci i młodzieży.

10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Według danych udostępnionych przez Wydział Prewencji Komendy Powiatowej Policji w Lesznie, w 2018 roku na terenie gminy Krzemieniewo popełniono ogółem 482 przestępstwa. Przytłaczającą większość stanowiły czyny z artykułu 271 par. 1 i 3, a polegające na poświadczeniu nieprawdy oraz poświadczeniu nieprawdy w celu osiągniecia korzyści materialnej (441 przypadków).

Pozostałe przestępstwa to: naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym i prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (8), kradzież i kradzież z włamaniem (8), uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (5), oszustwo

i wyłudzenie (4), a także niestosowanie się do orzeczonych przez sąd środków karnych, niszczenie mienia, wykorzystanie seksualne osoby nieletniej, nieumyślne paserstwo, stosowanie gróźb karalnych i przestępstwa narkotykowe oraz przestępstwa przeciwko środowisku (po 1 lub 2 przypadki). W 2018 roku na terenie gminy Krzemieniewo nie odnotowano żadnego czynu zabronionego popełnionego przez nieletnich.

Informacja nadesłana przez Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Gostyniu, a dotycząca nadzorów i dozorów kuratora sadowego wobec mieszkańców gminy Krzemieniewo obejmuje:

- Opmk (nadzór sprawowany z tytułu ograniczenia władzy rodzicielskiej) – 11 spraw, w tym 22 małoletnich i 15 dorosłych
- Nawk (nadzór sprawowany z tytułu demoralizacji nieletnich) – 4 sprawy, 4 dorosłych
- Doz (dozór sprawowany w sprawach karnych) – 13 spraw, 13 osób.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy Krzemieniewo pytanie na temat ich poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 6. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

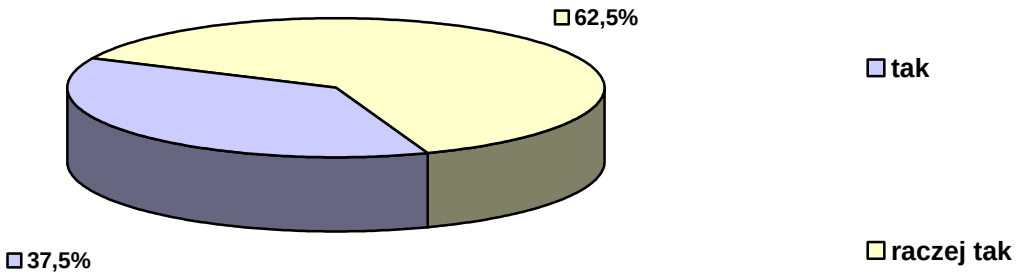

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Z wypowiedzi mieszkańców wynika, że czują się bezpiecznie w miejscu zamieszkania.

Respondentów ankiety zapytano również o działania, jakie ich zdaniem należy prowadzić lub podjąć, w celu poprawy bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.

W odpowiedzi badani najczęściej postulowali zamontowanie dodatkowego oświetlenia ulicznego we wszystkich miejscowościach, utworzenia większej liczby oznakowanych przejść dla pieszych (w Oporowie, przy figurze oraz przy probostwie).

Ankietowani chcieliby także rozwiązania problemu biegających bez dozoru psów, bo stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców gminy. Wskazano również na potrzebę stosowania alertów pogodowych wobec coraz częściej występujących anomalii i gwałtownych niebezpiecznych zjawisk pogodowych.

11. POMOC SPOŁECZNA

W zakres działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie wchodzą zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej oraz inne zadania zlecone gminie i zadania własne gminy, tj. w szczególności w ramach ustaw o:świadczeniach rodzinnych, świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ochronie zdrowia psychicznego, Karcie Dużej Rodziny, wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pomocy państwa w wychowaniu dzieci, pomocy osobom uprawnionym do alimentów czy prawo energetyczne.

Z końcem 2018 roku kadrę Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowiło 11 pracowników zatrudnionych na umowę o pracę (9,25 etatu). Pozostali pracownicy (opiekunki środowiskowe i informatyk) zatrudnieni są na umowę-zlecenie, a usługi specjalistyczne realizują specjaliści na podstawie umowy o świadczenie usług. Dane na temat stanu zatrudnienia w Ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 13. Stan zatrudnienia w GOPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2018 r.

rodzaj stanowiska	liczba pracowników (etat lub część etatu)	liczba pracowników (umowa-zlecenie, umowa o świadczenie usług)	o ile powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	0	0
pracownicy socjalni	3	0	0
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	0	4	2
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	3	1
informatyk	0	1	0
pozostali pracownicy	7	0	0

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na ośrodek pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników. Z prezentowanych danych wynika, że w gminie Krzemieniewo na 1 pracownika socjalnego przypadało w 2018 roku 2 779 mieszkańców.

Tabela 14. Wykształcenie kadry GOPS- oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2018 r.

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie			**liczba osób**	
			kadra kierownicza	**pracownicy socjalni**
wykształcenie	wyższe kierunkowe		1	3
	średnie kierunkowe		-	-
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	1	-
		w trakcie realizacji	-	-
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	-	-
		w trakcie realizacji	-	-
	specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	-	-
		w trakcie realizacji	-	-

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Z końcem 2018 roku wykształcenie wyższe posiadało 3 pracowników socjalnych Ośrodka oraz 1 osoba z kadry kierowniczej, która legitymowała się także ukończoną specjalizacją z zakresu organizacji pomocy społecznej.

Przepisy prawa dokładnie precyzują, kto i kiedy może skorzystać ze wsparcia udzielanego przez powołane do tego instytucje. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych w latach 2016-2018 w gminie Krzemieniewo na pomoc jej mieszkańcom.

Tabela 15. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2016-2018

wielkość wydatków (w zł)	**2016**	**2017**	**2018**
ogółem	**8 442 773,73**	**10 105 620,02**	**10 013 059,10**
w tym na świadczenia pomocy społecznej	378 292,59	569 848,85	477 284,98
w tym na świadczenia rodzinne	2 805 730,64	2 857 558,39	2 728 661,15

na zadania własne gminy	767 612,19	768 297,99	906 198,66
na zadania zlecone gminie	7 675 161,54	3 337 322,07	9 106 860,44

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Wartość środków przeznaczanych w gminie na pomoc społeczną wzrosła wyraźnie w latach 2017 i 2018.

W wykonywaniu zadań z zakresu pomocy społecznej GOPS współdziałał z innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, ochroną zdrowia, Policją, PUP, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta wpływa na prawidłowe identyfikowanie zapotrzebowania na pomoc, zgodnie z obowiązującymi przepisami, a co się z tym wiąże – pośrednio wpływa na trafność udzielanego wsparcia i właściwą dystrybucję środków.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez GOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2016-2018.

Tabela 16. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	169	189	150
liczba rodzin	151	168	113
liczba osób w rodzinach	429	455	229
udział liczby osób w rodzinach w ogólnej liczbie ludności gminy	5,1%	5,4%	2,7%

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminie zmniejszyła się wyraźnie w 2018 roku w stosunku do poprzednich lat rozpatrywanego okresu. Analogicznie zmniejszył się także udział beneficjentów systemu pomocy społecznej w ogóle ludności gminy. Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w 2018 roku.

Tabela 17. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2018 r.

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach
0-17 lat	2
18-25 lat	5
26-35 lat	21
36-45 lat	27
46-55 lat	21
56-65 lat	32

66 lat i więcej	15
razem	**123**

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Tabela 18. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2018 r.

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat, którym przyznano pomoc według decyzji administracyjnych
pracuje	17
pracuje dorywczo	-
nie pracuje	74
studiuje	-
uczy się	-
na rencie	-
na emeryturze	-
na zasiłku dla bezrobotnych	74
bezrobotny bez prawa do zasiłku	32

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez GOPS pomocą społeczną w 2016 roku wykazała, że największą grupę stanowiły osoby w wieku 56-65 lat. Jeśli zaś chodzi o aktywność zawodową dorosłych odbiorców pomocy społecznej, to najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez zatrudnienia.

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
ubóstwo	60	60	53	182	148	129
bezdomność	1	1	3	1	1	3
potrzeba ochrony macierzyństwa	25	17	22	122	76	100
bezrobocie	56	43	33	196	115	85
niepełnosprawność	48	51	48	128	128	108
długotrwała lub ciężka choroba	64	63	61	171	150	144
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	44	48	52	156	148	167

w tym rodziny niepełne	17	21	21	49	56	53
w tym rodziny wielodzietne	16	9	9	37	43	53
przemoc w rodzinie	2	2	0	9	12	0
alkoholizm	6	8	9	9	14	18
narkomania	2	2	0	4	2	0
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	3	0	7	4	0
trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	-	-	-	-	-	-
zdarzenia losowe	0	0	0	0	0	0
sytuacja kryzysowa	0	1	0	0	3	0
klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	24	0	0	101	0

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 były: długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwo, przy czym w obu przypadkach warto zauważyć spadek liczby rodzin i osób borykających się z wymienionymi problemami i wymagających wsparcia.

Istotną przyczyną udzielania mieszkańcom gminy wsparcia ze strony pomocy społecznej była niepełnosprawność oraz bezrobocie. Także i tutaj odnotowano spadek liczby osób, którym z tych przyczyn przyznano wsparcie.

Kolejnym powodem przyznawania wsparcia była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W tym przypadku sytuacja była odmienna; w latach 2016-2018 wzrastała bowiem liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano pomoc z tego powodu. Wzrost ten jest szczególnie wyraźny w odniesieniu do rodzin niepełnych.

W mniejszym zakresie pomoc społeczną w gminie Krzemieniewo przyznawano ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych tym rodzajem wsparcia, przy niewielkich wahaniach, ulegała zmniejszeniu.

Znacznie rzadziej, bowiem odnotowano tylko pojedyncze przypadki, pomoc społeczna trafiała do rodzin, które wymagały takiego wsparcia z powodu alkoholizmu, oraz trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu

karnego. Jeszcze mniej było w gminie osób i rodzin, którym należało udzielić pomocy ze względu na przemoc w rodzinie czy narkomanię.

Należy mieć jednak na uwadze, iż nie wszyscy potrzebujący zgłaszają się po pomoc. Część osób wymagających wsparcia nie jest widoczna w systemie pomocy, a przyczyny takiego stanu rzeczy najczęściej są bardzo subiektywne i związane z poczuciem wstydu, niechęcią przed ujawnianiem relacji rodzinnych, obawą przed reakcją otoczenia i stygmatyzacją, wewnętrzną potrzebą zachowania samodzielności lub wiążą się z brakiem akceptacji warunków wymaganych do spełnienia, aby uzyskać pomoc, a wynikających z obowiązującego systemu prawnego. Także te i podobne uwarunkowania sprawiają, iż osoby i rodziny, niejednokrotnie dzieci, dotknięte przemocą domową nie trafiają pod opiekę wyspecjalizowanych instytucji i nie otrzymują należnego wsparcia.

Trudności rodzin, będące jednym z warunków udzielania świadczeń z pomocy społecznej, wpływały nie tylko na wysokość pomocy finansowej, ale także na formę udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wsparcia. Dane liczbowe dotyczące różnych form wsparcia za lata 2016-2018 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez GOPS w latach 2016-2018

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2015	2016
pieniężna	108	142	100	104	136	95	288	350	235
rzeczowa	61	47	57	47	32	38	141	105	121
praca socjalna	x	x	x	228	208	84	721	615	214
poradnictwo specjalistyczne	x	x	x	6	8	0	21	46	0
schronienie	0	0	3	0	0	3	0	0	3
usługi opiekuńcze	12	8	8	12	8	8	16	9	15
specjalistyczne usługi opiekuńcze	1	2	2	0	0	2	0	0	9
odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	0	3	4	x	x	x	x	x	x

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

W latach 2016-2018 na terenie gminy Krzemieniewo najwięcej rodzin korzystało ze wsparcia w formie pracy socjalnej, przy czym ich liczba spadła

wyraźnie w 2018 roku. W mniejszym stopniu mieszkańcom przyznawano pomoc pieniężną, głównie w postaci zasiłków, a w następnej kolejności pomoc rzeczową, która najczęściej świadczona jest w postaci posiłków, ubrań bądź sprzętów codziennego użytku. W obu przypadkach, przy niewielkich wahaniach, spadała liczba rodzin i osób w rodzinach, które tę pomoc otrzymywały. Znacznie mniejszy zasięg miała pomoc w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.

Dodatkową formą pomocy jest kontrakt socjalny, w 2018 roku zawarte zostały 2 takie kontrakty.

Istotnym wsparciem dla borykających się z rozlicznymi problemami klientów pomocy społecznej jest pomoc asystenta rodziny. W latach 2016-2018 roku na terenie gminy skorzystało z takiego wsparcia odpowiednio: 7, 7 i 6 rodzin. Poniższa tabela zawiera dane dotyczące pracy asystenta rodziny w gminie w latach 2016-2018.

Tabela 21. Asystenci rodziny w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba asystentów rodziny	1	1	1
liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	7	7	6
liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	13	13	11
przeciętny czas pracy z rodziną (miesiące)	30	34	39
koszty ponoszone przez gminę z tytułu zatrudnienia asystenta rodziny (w zł)	34 616,91	23 008,27	23 721,53

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Osoby niezdolne do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, dla których pomoc w postaci usług opiekuńczych okazywała się niewystarczająca dla zaspokojenia ich podstawowych potrzeb życiowych, z uwagi na konieczność zapewnienia im całodobowej opieki (z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności), były kierowane przez GOPS do domów pomocy społecznej. Dane dotyczące liczby skierowań do DPS i liczby osób w nich przebywających przedstawia kolejna tabela.

Tabela 22. Skierowania i pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba osób z gminy skierowanych do DPS-u	0	3	1

liczba osób z gminy przebywających w DPS	0	3	4

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Szczególną formą pomocy jest **Karta Dużej Rodziny**. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, w której rodzice (rodzic lub małżonek rodzica) mają na utrzymaniu co najmniej troje dzieci:

1. w wieku do 18. roku życia,
2. w wieku do 25. roku życia w przypadku, gdy dziecko się uczy,
3. bez ograniczeń wiekowych – w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dane na temat Kart Dużej Rodziny w gminie Krzemieniewo zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 23.Karta Dużej Rodziny w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba wydanych kart	66	61	89
liczba rodzin objętych wsparciem	16	14	31
liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	42	34	71

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzemieniewie przyznawał mieszkańcom gminy **świadczenia rodzinne**. Wielkość środków finansowych, jakie na ten cel przeznaczano w latach 2016-2018, ulegała wahaniom, najniższy poziom osiągając w 2018 roku. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie rodzinne również podlegała niewielkim wahaniom w tym okresie i w 2018 roku była niższa niż w latach poprzednich. Dane w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 24. Świadczenia rodzinne w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
łączna wartość przyznanych świadczeń rodzinnych (w zł)	2 472 508,48	2 524 677,64	2 418 461,67
liczba osób, którym przyznano świadczenie	536	544	481

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Dane szczegółowe obejmujące liczbę i rodzaj świadczeń rodzinnych przyznanych w rozpatrywanym okresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25. Rodzaj świadczeń rodzinnych przyznane w gminie w latach 2016-2018

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń

	2016	2017	2018
zasiłek rodzinny	7 231	7 129	7 283
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	48	59	46
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	223	204	293
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowania dziecka	246	191	163
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	322	303	309
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	589	675	787
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	858	952	906
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	959	966	996
zasiłek pielęgnacyjny	2 965	2 933	2 844
świadczenie pielęgnacyjne	375	373	352
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	88	94	81
świadczenie rodzicielskie	192	274	182
dodatek dla opiekuna	277	214	174
razem	**14 373**	**14 367**	**14 416**

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

W latach 2016-2018 roku ogólna liczba wszystkich świadczeń rodzinnych przyznanych mieszkańcom gminy ulegała niewielkim wahaniom. Podstawowym świadczeniem rodzinnym jest zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka.

Kolejność trzech najliczniej udzielanych dodatków do zasiłku rodzinnego była w latach 2016-2018 podobna: najczęściej przyznawano mieszkańcom dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania oraz dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego. Nieco niższa była liczba dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Poza zasiłkiem rodzinnym najczęściej wypłacanym mieszkańcom gminy świadczeniem był zasiłek pielęgnacyjny, który przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki dla osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji.

Poza wymienionymi wyżej świadczeniami rodzinnymi uprawnionym mieszkańcom gminy wypłacano również na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci **świadczenie wychowawcze**,

którego celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Poniższe zestawienie prezentuje szczegółowe dane w tym zakresie za rok 2018.

Liczba wypłaconych świadczeń

- liczba świadczeń należnych (w sumie w 2018 r.): 1 120
- liczba świadczeń należnych (w grudniu 2018 r.): 934
- liczba rodzin mających ustalone prawo do świadczenia (w grudniu 2018 r.): 712

Wartość wypłaconych świadczeń (w sumie w 2018) **5 856 669,28 zł.**

Na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży **„Za życiem”** wypłacono 1 świadczenie w 2017 roku. Ponadto w 2018 roku wypłacano świadczenie **„Dobry Start”,** które trafiło do 761 rodzin z gminy i objęło łącznie 1 083 dzieci. Wartość wypłaconych świadczeń wyniosła **324 900 zł.**

Kolejną formę świadczeń udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej stanowiły świadczenia alimentacyjne. Ta pomoc finansowa, świadczona zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	**2016**	**2017**	**2018**
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	17	21	27
liczba przyznanych świadczeń	217	276	329
wielkość wydatków na świadczenia (zł)	86 350	106 250	128 000

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzemieniewie jest główną instytucją udzielającą wsparcia w gminie. Należy jednak zaznaczyć, że mieszkańcy gminy mogą korzystać z pomocy jednostek powiatowych, które obejmują swoim wsparciem teren gminy.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Rydzynie udziela wsparcia, które polega na diagnozowaniu problemów uczniów, wydawaniu opinii, prowadzeniu badań diagnostycznych z uwagi na trudności szkolne oraz na konsultacjach dla rodziców i nauczycieli z uwagi na stwierdzone trudności wychowawcze występujące na terenie domu lub szkoły.

Ważną instytucją wsparcia jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lesznie. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące działalności PCPR w gminie w odniesieniu do jej mieszkańców w zakresie pieczy zastępczej.

Tabela 27. Działalność PCPR- w odniesieniu do mieszkańców gminy w zakresie pieczy zastępczej w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	0	0	1
liczba dzieci z gminy adoptowanych	0	0	0
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	2	1	0
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	5	6	5
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	4	5	4
liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	0	0	0

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lesznie.

Dzieci z terenu gminy były objęte opieką rodzin zastępczych. W analizowanym okresie w rodzinach zastępczych przebywało odpowiednio 5,6 i 5 dzieci. W 2018 r. jedno dziecko zgłoszono do adopcji.

12. SEKTOR POZARZĄDOWY

W 2018 roku na terenie gminy Krzemieniewo funkcjonowały 23 organizacje pozarządowe. Samorząd podejmował z nimi współpracę, która mogła przybierać różne formy, zawsze jednak celem była poprawa jakości życia regionu i jego mieszkańców. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie gminy zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 28. Wykaz organizacji pozarządowych w gminie Krzemieniewo

lp.	nazwa organizacji	adres
1.	Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołów Szkół w Nowym Belęcinie	Nowy Belęcin 30, 64-120 Krzemieniewo
2.	Stowarzyszenie „Krzemianki”	ul. Dworcowa 136, 64-120 Krzemieniewo
3.	Razem dla Pawłowic	ul. Wielkopolska 72, 64-122 Pawłowice
4.	Stowarzyszenie Razem z Nami	Garzyn, ul. Leszczyńska 50, 64-120 Krzemieniewo
5.	Gminny Klub Sportowy	ul. Sportowa 1, 64-120 Krzemieniewo

6.	Uczniowski Klub Sportowy MTS Pawłowice	ul. Sportowa 1, 64-122 Pawłowice
7.	Belęciński Uczniowski Klub Orientacji Sportowej	Stary Belęcin 30, 64-120 Krzemieniewo
8.	Uczniowski Klub Sportowy Piast Nowy Belęcin	Nowy Belęcin 30, 64-120 Krzemieniewo
9.	Klub Sportowy KUK-SON Pawłowice	ul. Wielkopolska 44, 64-122 Pawłowice
10.	Klub Sportowy ORLIK Pawłowice	ul. Leszczyńska 6, 64-122 Pawłowice

Dane Urzędu Gminy Krzemieniewo.

Listę organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Krzemieniewo uzupełnia 13 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej zorganizowanych w poszczególnych miejscowościach gminy.

W 2018 roku w gminie Krzemieniewo funkcjonowały trzy parafie Kościoła rzymskokatolickiego:

- Parafia p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, Drobnin 35,
- Parafia p.w. Najświętszej Maryi Panny, ul. Spokojna 2, Pawłowice,
- Parafia p.w. Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej, Oporowo 37.

13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

W ramach identyfikacji problemów społecznych gminy Krzemieniewo oraz próby określenia stopnia ich natężenia zostały przeprowadzone badania przy zastosowaniu ankiety skierowanej do mieszkańców gminy. W badaniu ankietowym wzięło udział 16 respondentów. Grupa badawcza nie stanowiła w rozumieniu formalnym grupy reprezentatywnej. W badaniu mogła wziąć udział każda osoba zainteresowana podzieleniem się opinią w zakresie określonym przez ankietę.

Uczestników badania poproszono o wskazanie problemów, bądź niekorzystnych zjawisk, które ich zdaniem są w gminie najbardziej widoczne. Pytanie to miało charakter półotwarty z możliwością dokonania wielokrotnego wyboru.

Wśród problemów i niekorzystnych zjawisk, które najbardziej uwidaczniają się w gminie, respondenci najczęściej wskazywali bezradność opiekuńczo-wychowawczą, alkoholizm oraz zanik więzi społecznych. Poza ujętymi w wykresie zjawiskami i problemami, wymieniano także niszczenie mienia publicznego oraz emigrację, szczególnie młodzieży. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 7. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska najbardziej uwidaczniają się w gminie?

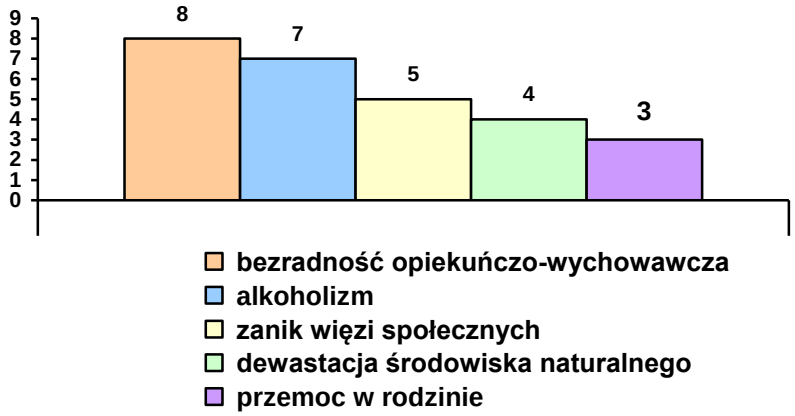

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kolejnych pytaniach ankietowani wybierali spośród zaproponowanych odpowiedzi kategorie osób i grup, które są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem. Najczęściej wybierane odpowiedzi uwzględniono w wykresie zamieszczonym poniżej.

Wykres 8. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej Pani/Pana zdaniem zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?

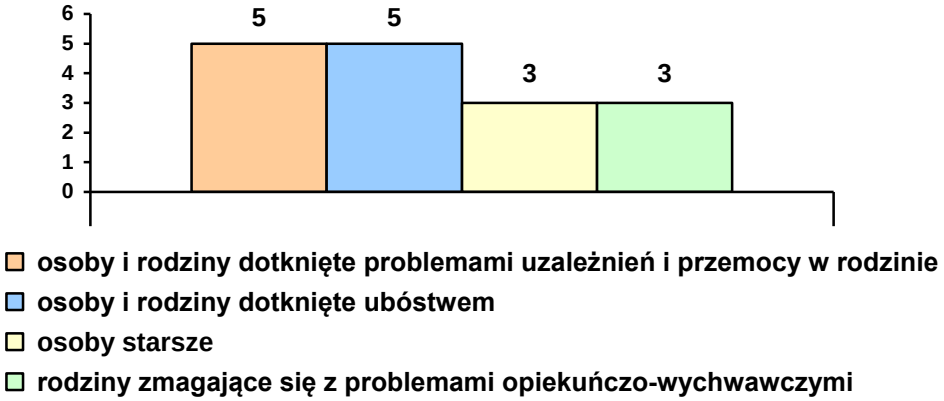

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie, aby była ona bardziej atrakcyjna i przyjazna mieszkańcom. Odpowiadając, ankietowani szczególny nacisk położyli na dalszą rozbudowę infrastruktury: dróg, kanalizacji, ścieżek rowerowych

i oświetlenia. Podkreślono potrzebę tworzenia miejsc spotkań i spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży i dorosłych (kluby, kawiarnie) oraz atrakcyjną organizację tego czasu. Mieszkańcy chcieliby mieć w gminie żłobek oraz większe przedszkole w Krzemieniewie, a w Garzynie supermarket.

Za ważne uznano wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz agroturystyki, a także rozbudowę bazy turystycznej i gastronomicznej nad jeziorem. Zwrócono również uwagę na brak lokali socjalnych dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji i, co zrozumiałe, pilną potrzebę pozyskania takich lokali na terenie gminy.

Mieszkańcy bardzo pozytywnie oceniają komunikację z władzami samorządowymi, co ilustruje wykres zawierający wypowiedzi na ten temat zamieszczony poniżej.

Wykres 9. Jak Pani/Pan ocenia komunikację między władzami samorządowymi a mieszkańcami?

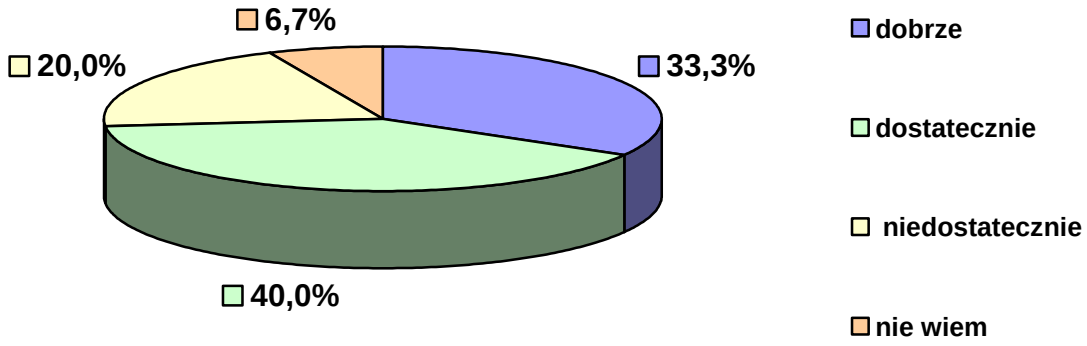

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Z odpowiedzi uczestników na kolejne pytanie badania ankietowego wynika, iż są zadowoleni z faktu bycia mieszkańcami gminy.

14. BEZROBOCIE

Sytuacja na rynku pracy w gminie Krzemieniewo na przestrzeni ostatnich lat ulegała poprawie; spadała liczba zarejestrowanych w urzędzie pracy osób bezrobotnych. Dane w tym zakresie zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 29. Stan bezrobocia w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba bezrobotnych w gminie ogółem	146	115	115
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	91	81	87

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Lesznie.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2016-2018 w powiecie leszczyńskim, województwie wielkopolskim i w kraju.

Tabela 30. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie, województwie i w kraju w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
stopa bezrobocia w powiecie leszczyńskim	4,2	3,1	2,9
stopa bezrobocia w województwie wielkopolskim	4,9	3,7	3,0
stopa bezrobocia w kraju	8,3	6,6	5,9

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2016-2018 powiat leszczyński charakteryzował się niższą, w stosunku do województwa wielkopolskiego i kraju, stopą bezrobocia

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2018 roku dla gminy Krzemieniewo przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Bezrobotni w gminie na koniec 2018 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
18-24 lata	20	17	85
25-34 lata	26	25	96,1
35-44 lata	26	21	80,7
45-54 lata	18	13	72,2
55-59 lat	18	11	61,1
60 lat i więcej	12	x	x
czas pozostawania bez pracy	**liczba bezrobotnych**		**udział kobiet (w %)**
	ogółem	**kobiet**	
do 1 miesiąca	11	7	63,6
1-3 miesiące	31	25	80,6
3-6 miesięcy	14	10	71,4
6-12 miesięcy	20	14	70
12-24 miesiące	10	10	100
powyżej 24 miesięcy	29	21	72,4
staż pracy	**liczba bezrobotnych**		**udział kobiet (w %)**
	ogółem	**kobiet**	
bez stażu	7	6	85,7

do 1 roku	7	7	100
1-5 lat	28	25	89,2
5-10 lat	29	21	72,4
10-20 lat	19	13	68,4
20-30 lat	18	13	72,2
30 lat i więcej	7	2	28,5
wykształcenie	**liczba bezrobotnych**		**udział kobiet (w %)**
	ogółem	**kobiet**	
wyższe	6	5	83,3
policealne i średnie zawodowe	29	23	79,3
średnie ogólnokształcące	10	9	90
zasadnicze zawodowe	41	31	75,6
gimnazjalne i niższe	29	19	65,5

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Lesznie.

Na koniec 2018 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, osoby w wieku 25-34 lata, osoby ze stażem pracy 5-10 lat oraz osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy. Najmniej bezrobotnych w 2018 roku było w następujących grupach: osób ze stażem pracy do 1 roku i powyżej 30 lat, osób z wykształceniem wyższym, osób pozostających bez pracy12-24 miesięcy oraz osób w wieku 60 lat i więcej.

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym, osób pozostających bez pracy 12- 24 miesięcy (100%), osób ze stażem pracy do 1 roku (100%) i osób w wieku 25-34 lata.

W roku 2018 najwięcej zarejestrowanych w PUP bezrobotnych poprzednio pracowało w przetwórstwie przemysłowym oraz handlu.

Wśród ogółu bezrobotnych 98 osób znalazło się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym 76 kobiet, 5 osób było niepełnosprawnych, 37 osób posiadało co najmniej jedno dziecko w wieku do 6 lat, a 45 osób było bezrobotnych długotrwale.

Z przytoczonych danych wynika, że programami aktywizującymi należy objąć przede wszystkim osoby młode, z krótkim stażem pracy, co często wynika z młodego wieku lub wydłużonego okresu edukacji, o czym świadczy znaczna liczba osób bezrobotnych wśród osób w wieku 18-34 lata. Osoby młode często też przynależą do kategorii osób posiadających od 5 do 10 lat doświadczenia zawodowego, szczególnie dotyczy to kobiet, które w tym czasie podejmują się często opieki

nad małym dzieckiem. Wpływa to na ich okres doświadczenia zawodowego, gdyż dotychczasowe warunki rynku pracy utrudniają kobietom stabilizację zawodową i powrót do pracy po urodzeniu dziecka.

Osobom, które utraciły pracę, należy pomóc w poszukiwaniu zatrudnienia oraz w przekwalifikowaniu, aby okres pozostawania bez pracy nazbyt się nie wydłużał. Na szczególną uwagę zasługują kobiety, stanowiące zdecydowaną większość w większości rozpatrywanych kategorii, w tym w przedziale wiekowym 25-34 lata.

W przypadku osób nie znajdujących przez dłuższy okres zatrudnienia powinno się rozważyć szkolenia i kursy umożliwiające zmianę zawodu. Nie wolno również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, które z jakiegoś powodu ją utraciły. Należy w pierwszej kolejności pomóc takim osobom w poszukiwaniu pracy na zbliżonym stanowisku zgodnym z posiadanymi uprawnieniami oraz doskonalić nabyte już umiejętności, wzmacniając ich konkurencyjność na rynku pracy. Trzeba mieć na uwadze, że pozostawanie bez pracy, im dłużej trwa, prowadzi do, znacznego niekiedy, obniżenia statusu materialnego, co może być powodem rozlicznych dysfunkcji rodzin i utraty możliwości realizowania planów życiowych.

W gminie Krzemieniewo bezrobocie nie jest, co prawda, największym problemem społecznym, w ostatnich latach wyraźnie spada jego poziom, ale skutki wyższego poziomu tego zjawiska w latach wcześniejszych nadal mogą być odczuwane. Na uwagę zasługuje z pewnością stosunkowo duża liczba osób długotrwale bezrobotnych.

Uczestników przeprowadzonego na potrzeby niniejszego opracowania badania poproszono o ocenę realizowanych w gminie działań w zakresie przeciwdziałania bezrobociu. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 10. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu?

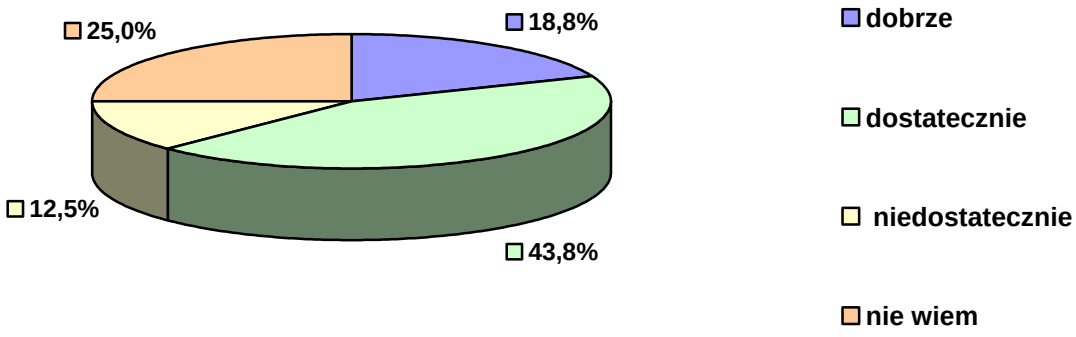

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

15. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Obecnie jest ona w dużej mierze wynikiem kryzysu polityki mieszkaniowej, w szczególności w odniesieniu do budownictwa socjalnego i komunalnego.

Rodziny ubogie zagrożone eksmisją z powodu zadłużenia nie zawsze mogą liczyć na pomoc krewnych lub mieszkanie zastępcze, co jest przyczyną występowania bezdomności. Istotna jest także dysfunkcjonalność instytucji opiekuńczo-resocjalizacyjnych i karnych zaniedbujących obowiązek opieki następczej. Bezdomność może też dotyczyć młodzieży opuszczającej domy dziecka i osób starszych oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej. Osobami bezdomnymi są także osoby, które wybrały taki styl życia.

Liczba osób korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Krzemieniewo z powodu bezdomności ograniczała się w latach 2016-2018 do pojedynczych przypadków, co uwidacznia tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 32. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba rodzin	1	1	3
liczba osób w rodzinach	1	1	3

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką i łagodzeniem zarówno objawów, jak i skutków tych zjawisk.

Na szczeblu gmin działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki, takich jak:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Tabela 33. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2016-2018 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie

wielkość wydatków (w zł)	2016	2017	2018
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	128 031	158 011,83	112 220,95
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów narkomanii	2 500	3 000	2 472
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	561,33	897,52	497,81
razem	**131 092,33**	**161 909,35**	**115 190,76**

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Krzemieniewie.

W latach 2016-2018 w gminie Krzemieniewo wysokość kwot przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych ulegała wahaniom, najniższy poziom osiągając w 2018 roku.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności GKRPA w Krzemieniewie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Działalność GKRPA w latach 2016-2018 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

zakres danych	2016	2017	2018
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	3	3	8
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	1	0	0
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	12	37	36
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	8	14	8

Liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o przestępstwie	0	3	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Krzemieniewie.

W 2018 roku wzrosła liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadzała rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu.

O ocenę działań, jakie prowadzone są w gminie w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom zapytano w badaniu ankietowym mieszkańców. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ujęto w wykresie zamieszczonym poniżej.

Wykres 11. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom?

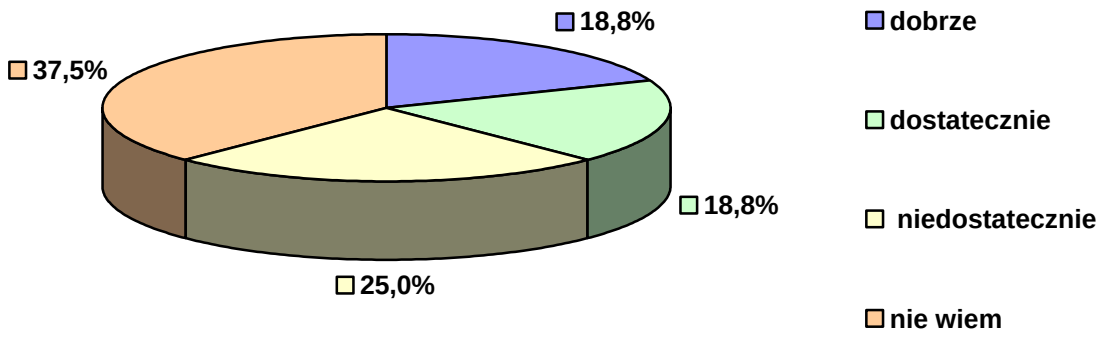

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym

Jedna czwarta badanych negatywnie oceniła działania przeciwdziałające uzależnieniom, ale ponad 37% miało trudności z odniesieniem się do tej kwestii.

Przedstawiciele GKRPA w Krzemieniewie kontaktowali się z ofiarami przemocy w rodzinie (liczba tych kontaktów znacznie wzrosła – z 12 w 2016 r. do 36 w 2018 r.), sprawcy przemocy byli kierowani na terapię, a przeciwko 3 z nich złożono zawiadomienie do prokuratury.

Osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie pomoc świadczy zwykle również GOPS. Tu jednak statystyka wygląda zupełnie inaczej; w latach 2016-2018 na terenie gminy Krzemieniewo pomoc przyznana ze względu na przemoc w rodzinie dotyczyła jedynie kilku przypadków rocznie. Podobnie, jeśli chodzi o wsparcie świadczone z powodu uzależnień.

W pewnej sprzeczności z tymi danymi pozostają wyniki badania ankietowego, gdzie alkoholizm był drugim najczęściej wskazywanym problemem lokalnym dostrzeganym przez respondentów. Oznacza to, iż jest dotkliwie odczuwany przez mieszkańców i może stanowić realne zagrożenie porządku społecznego i prawidłowego funkcjonowania rodzin.

Jeśli chodzi o przemoc w rodzinie, to zarówno oszacowanie rzeczywistej skali tego zjawiska, jak i pomoc ofiarom są niezwykle trudne z wielu powodów, m. in. dlatego, iż ofiarami są najczęściej kobiety i dzieci, czasem osoby starsze lub niepełnosprawne, u których szukaniu pomocy towarzyszy obawa, a niekiedy wstyd związany z ujawnieniem sprawcy-osoby spokrewnionej lub bliskiej.

Potwierdzeniem takiego stanu rzeczy mogą być anonimowe wypowiedzi mieszkańców, którzy w badaniu ankietowym odnieśli się do styczności pośredniej lub bezpośredniej z osobami doświadczającymi lub stosującymi przemoc. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 12. Czy zna Pani/Pan przypadki stosowania przemocy w rodzinie na terenie gminy lub o nich słyszała/słyszał?

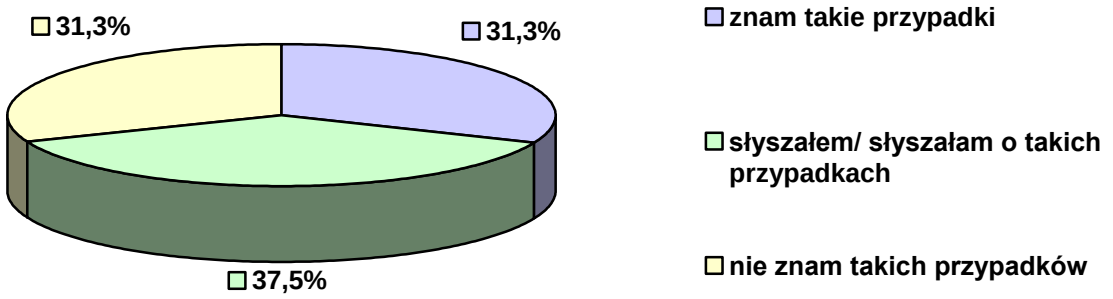

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość ankietowanych odpowiada, że zna przypadki stosowania przemocy w rodzinie lub o nich słyszała.

Oceniając ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy respondenci najczęściej wskazywali na odpowiedź „nie wiem", co świadczy o dużym (dotyczącym ponad połowy ankietowanych) braku świadomości badanej społeczności co do zagrożenia tym zjawiskiem. Prawie jedna trzecia ankietowanych uznała, iż istnieje ryzyko nasilania się problemu przemocy w rodzinie.

Wykres 13. Czy Pani/Pan zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy?

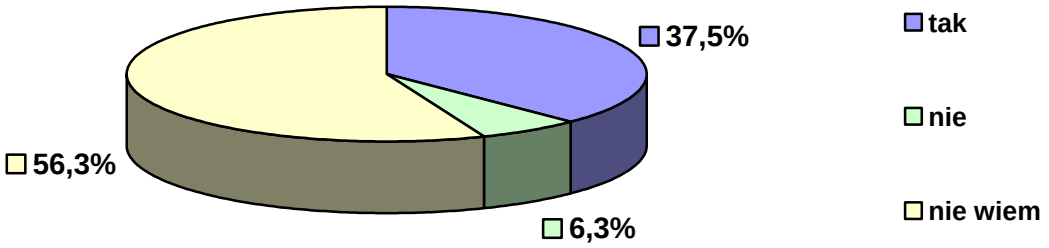

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Przeciwdziałanie problemom wynikającym z uzależnień i przemocy w rodzinie umożliwiają i normują odpowiednie akty prawne, a do podstawowych w tym zakresie należy Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty" oraz Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 marca 2011 r. w sprawie procedury przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom wynikającym z uzależnień i przemocy w rodzinie powinno opierać się na ścisłej współpracy wszystkich powołanych do tego instytucji i organizacji. Konieczne jest dokładne rozpoznanie danego problemu i okoliczności jego występowania oraz zapewnienie ciągłości działań podejmowanych wcześniej, jak choćby w ramach prac Zespołu Interdyscyplinarnego.

W ujawnionych przypadkach stosowania przemocy w rodzinie lub uzasadnionego podejrzenia, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy, wdrażana i prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty". Obejmuje ona ogół czynności podejmowanych przez przedstawicieli GOPS, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, KRPA i organizacji pozarządowych, a wszystkie te działania koordynuje Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego. Procedurę kończy się po zrealizowaniu opracowanego przez grupę roboczą indywidualnego planu pomocy dla rodziny lub po ustaniu przemocy w rodzinie – na wniosek instytucji, która założyła „NK", albo w przypadku, gdy rodzina nie jest zainteresowana rozwiązaniem problemu i prowadzenie „NK" staje się bezzasadne.

Dane dotyczące funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego prezentuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 35. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Krzemieniewo w latach 2016-2018

zakres danych	2016 r.	2017 r.	2018 r.
liczba członków Zespołu Interdyscyplinarnego	21	21	21
liczba spotkań ZI w ciągu roku	4	4	4
liczba spotkań grup roboczych	36	31	20
liczba złożonych do ZI „Niebieskich Kart"	**7**	**14**	**6**
w tym sporządzone przez Policję			
w tym sporządzonych przez pracowników GOPS i ochrony zdrowia			
liczba zamkniętych „Niebieskich Kart"	**6**	**16**	**6**
liczba spraw sądowych z powodu przemocy w rodzinie	**0**	**0**	**0**
w tym zakończonych wyrokiem skazującym na osadzenie w zakładzie karnym			
w tym zakończonych wyrokiem w zawieszeniu			
w tym umorzonych			

Dane Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Krzemieniewie.

W gminie Krzemieniewo jednostkami wsparcia dla osób uzależnionych lub dotkniętych przemocą w rodzinie są GOPS i GKRPA oraz Zespół Interdyscyplinarny, a poza gminą Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lesznie.

17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI

Polityka równości szans płci jest celowym, systematycznym i świadomym ocenianiem prowadzonych działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć i osiągnięcie równości kobiet i mężczyzn. Problemy oraz doświadczenia kobiet i mężczyzn powinny być integralnym elementem planowania, wdrażania i monitorowania realizowanych programów i projektów, aby nierówność się nie utrwalała, a kobiety i mężczyźni odnosili równe korzyści. Dzięki wdrażaniu zasady równości szans płci w realizowanych przedsięwzięciach, odpowiadają one lepiej na specyficzne potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Wprowadzenie w życie zasad polityki równości płci wymaga przeprowadzenia analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, która opiera się na przedstawieniu danych ilościowych i jakościowych w podziale na płeć oraz odniesieniu się do występujących barier równości płci. W latach 2016-2018 roku w gminie Krzemieniewo struktura ludności pod względem płci była stabilna; prawie 50% mieszkańców stanowiły kobiety. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 36. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018

liczba ludności gminy ogółem	8 387	8 354	8 337
liczba kobiet	4 177	4 172	4 162
udział kobiet w liczbie ludności gminy ogółem	49,8%	49,9%	49,9%

Dane Urzędu Gminy w Krzemieniewie.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lesznie, w całym rozpatrywanym okresie, roku kobiety stanowiły znacznie ponad połowę, a w 2018 roku nawet ponad trzy czwarte ogółu osób bezrobotnych w gminie.

Tabela 37. Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w gminie w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba bezrobotnych ogółem	146	115	115
liczba bezrobotnych kobiet	91	81	87
udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych	62,3%	70,4%	75,6%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Lesznie.

Analiza struktury bezrobocia w gminie pod względem płci wykazała, że kobiety zdecydowanie przeważały w większości wyróżnionych kategorii, zarówno jeśli chodzi o wiek, czas pozostawania bez pracy, doświadczenie zawodowe i wykształcenie, a w niektórych przypadkach (staż pracy do 1 roku czy czas pozostawania bez pracy 12-24 mies.) stanowiły 100% bezrobotnych. Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano ponadto wśród osób z wykształceniem wyższym i osób w wieku 25-34 lata.

Może to wskazywać na istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn na lokalnym rynku pracy, co jednocześnie implikuje konieczność działań sprzyjających aktywizacji zawodowej kobiet, a w działaniach tych należy uwzględnić szeroki zakres rozwiązań ułatwiających kobietom godzenie pracy zawodowej i życia rodzinnego. W przypadku gminy Krzemieniewo problemem jest brak żłobka, na co zwracali uwagę mieszkańcy wypowiadający się w badaniach ankietowych.

Problemy dotyczące równości szans płci nie ograniczają się jedynie do zagadnień związanych z zatrudnieniem. Dlatego w ramach diagnozy sytuacji w zakresie równości płci w gminie Krzemieniewo przeprowadzono badanie przy zastosowaniu anonimowej ankiety, w której pytano o wybrane zagadnienia dotyczące równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć. Do analizy przedłożono w sumie ankiet wypełnionych przez wybranych losowo mieszkańców.

Zasada równości szans płci ma ograniczać dyskryminację zarówno kobiet, jak i mężczyzn, przypisując im taką samą wartość społeczną, równe prawa oraz równy dostęp do zasobów. Uwzględniając powyższe, pytano respondentów, kto,

ich zdaniem, jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans. Rozkład uzyskanych odpowiedzi zawarto w wykresie zamieszczonym poniżej.

Wykres 14. Kto jest wg Pani/Pana bardziej zagrożony dyskryminacją ze względu na płeć?

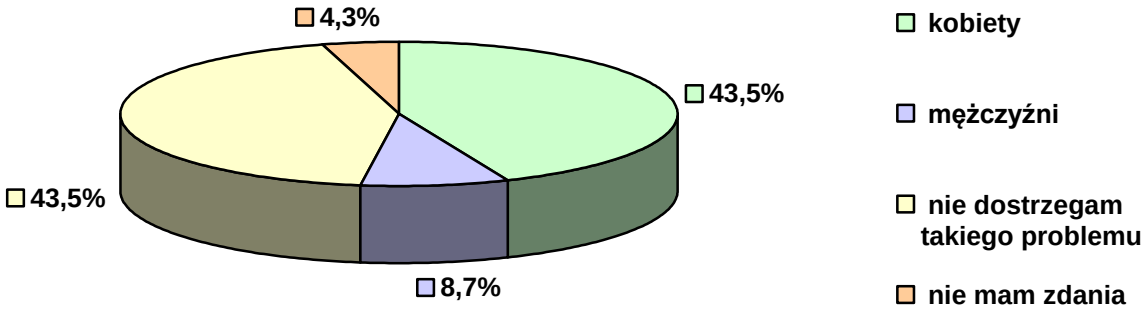

Dane z badania ankietowego.

Ponad 40% ankietowanych uważa, że bardziej zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć są kobiety. Taka sama pod względem liczebności grupa badanych nie dostrzega problemu zawartego w pytaniu. Niewielu respondentów uznało, że zagrożeni dyskryminacją ze względu na płeć są mężczyźni.

Badanie ankietowe pozwoliło również poznać wiedzę biorących w nim udział respondentów na temat problematyki równości szans kobiet i mężczyzn w ich lokalnym środowisku. Więcej niż połowa spośród pytanych mieszkańców (ponad 56%) odpowiedziała, że nie spotkała się z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie, jednocześnie ponad 30% badanych stwierdziło w odpowiedzi, iż słyszało o takich przypadkach, niewielka grupa respondentów przyznała natomiast, że spotkała się z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie. Uzyskane odpowiedzi ilustruje poniżej zamieszczony wykres.

Wykres 15. Czy spotkała się Pani/ spotkał się Pan z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie lub o nich słyszała/ słyszał?

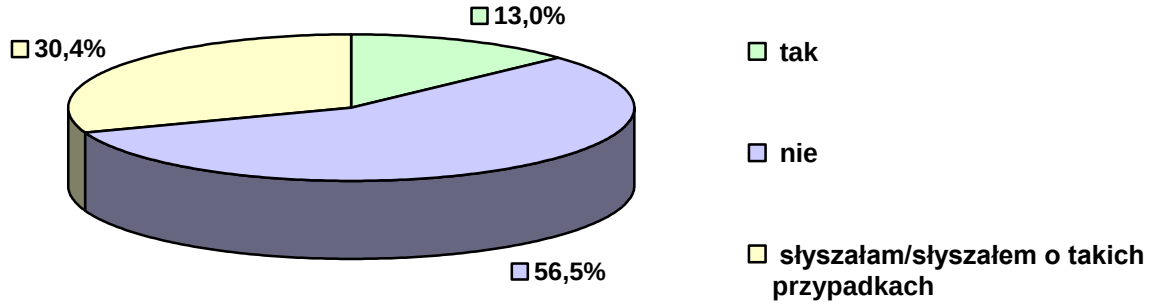

Dane z badania ankietowego

Do uczestników badania skierowano też pytanie dotyczące określenia skali problemu nierówności płci w gminie. Poniższy wykres zawiera rozkład odpowiedzi.

Wykres 16. Jaka Pani/Pana zdaniem może być skala problemu nierówności płci w gminie?

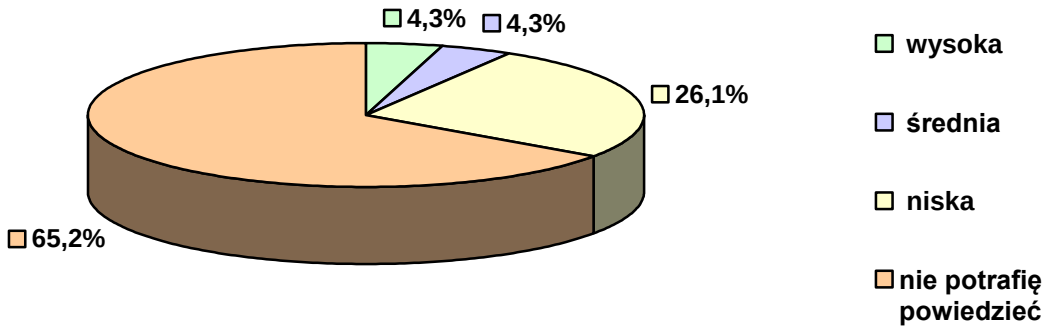

Dane z badania ankietowego

Ponad 65 % respondentów nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie, a większość spośród pozostałych skalę problemu nierówności płci na ternie gminy określiła jako niską.

Ankietowani udzielali również odpowiedzi na pytania dotyczące potrzeby podejmowania działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn oraz mających na celu przeciwdziałanie dyskryminacji płciowej. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje zamieszczony poniżej wykres.

Wykres 17. Czy uważa Pani/Pan, że powinno się podejmować w gminie działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć?

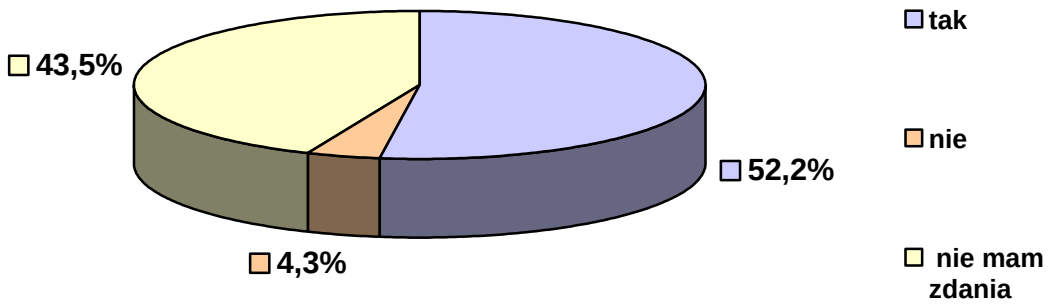

Dane z badania ankietowego.

Nieco ponad połowa badanych uznała, że takie działania są potrzebne. Niewiele mniejsza grupa nie była jednak w stanie rozstrzygnąć, czy należy

podejmować działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub przeciwdziałania dyskryminacji płciowej.

Ci spośród ankietowanych, którzy uznali, że działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub przeciwdziałania dyskryminacji płciowej prowadzić należy, stwierdzili jednocześnie, iż powinny być one skoncentrowane głównie w obszarze rynku pracy.

Z wypowiedzi udzielonych dla badania ankietowego, na którym opiera się w znacznej mierze niniejsze opracowanie, wynika, że ankietowani często nie dostrzegają problemu nierówności szans i dyskryminacji płciowej, a bardzo wielu z nich nie potrafi w związku z tym ocenić jego skali. Można domniemywać, iż bierze się to stąd, że większość badanych nie spotkała się bezpośrednio z przypadkami takiej dyskryminacji.

Przy analizie wypowiedzi uczestników ankiety na temat równości szans kobiet i mężczyzn daje się zwykle zauważyć dość znaczny odsetek respondentów, którzy wybierali odpowiedź „nie mam zdania" czy „nie potrafię powiedzieć". Dowodzi to stosunkowo niewielkiej znajomości tych problemów, a co za tym idzie, także skutków, jakie powyższe problemy wywołują w funkcjonowaniu jednostek i społeczeństwa. Zmiana tego stanu rzeczy z pewnością wymaga wyraźniejszej obecności tej tematyki w sferze publicznej.

18. SYTUACJA DZIECKA

Analiza sytuacji dziecka w gminie została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informację na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych. Do analizy przedłożono 5 ankiet – wypełnionych przez pedagogów szkolnych lub dyrektorów – z następujących placówek oświatowych funkcjonujących na terenie gminy Krzemieniewo:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Józefa Ponikiewskiego w Nowym Belęcinie (liczba uczniów:174, liczba nauczycieli:23)
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Drobninie (liczba uczniów:319, liczba nauczycieli:29)

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pawłowicach (liczba uczniów:331, liczba nauczycieli:34)
- Publiczna Szkoła Podstawowa Filialna w Oporówku (liczba uczniów: 51, liczba nauczycieli: 8)
- Zespół Szkół Gminy Krzemieniewo Przedszkole i Szkoła Podstawowa w Garzynie (liczba uczniów:67+63 przedszkolaków, liczba nauczycieli:14, w tym 4 osoby na niepełny etat).

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiet wynika, iż wszystkie placówki zatrudniają pedagoga i logopedę, 4 pielęgniarkę (brak w Zespole Szkół), 2 placówki zatrudniają doradcę zawodowego (PSP w Nowym Belęcinie i w Pawłowicach). Na opiekę psychologa mogą liczyć wyłącznie uczniowie Zespołu Szkół w Garzynie. Dostęp do sali gimnastycznej i boiska sportowego zapewniają wszystkie szkoły, także dostęp do Internetu mają wszystkie przebadane placówki. Szkoły umożliwiały dożywianie uczniów; bezpłatne posiłki spożywało w sumie 36 dzieci. Uczniowie 4 zgłoszonych w ankiecie szkół mają zapewnione zajęcia świetlicowe (brak w PSP filialnej w Oporówku). W wymienionych w badaniu szkołach nie utworzono klas integracyjnych. 4 placówki (brak w Zespole Szkół) organizują nauczanie indywidualne. Wszystkie szkoły oferują zajęcia przeznaczone dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wymieniono wśród nich zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, rewalidacyjne oraz psychoterapeutyczne.

Zajęcia dodatkowe proponowane w szkołach

Wszystkie placówki mają w swojej ofercie zajęcia dodatkowe. Znalazły się wśród nich: rozliczne koła rozwijające zainteresowania i predyspozycje uczniów; koła przedmiotowe, językowe, sportowe, artystyczne, zajęcia wyrównawcze. W szerokiej gamie propozycji znalazł się także wolontariat oraz kółko szachowe i harcerstwo.

Przedstawicieli szkół zapytano o patologiczne zjawiska i negatywne zachowania obserwowane w społeczności uczniowskiej i otoczeniu szkoły. Ankietowani stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje w tej kwestii zawiera poniższa tabela.

Tabela 38. Negatywne zachowania oraz zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w roku szkolnym 2017/2018

rodzaj negatywnych zachowań	obecność

i zjawisk patologicznych	liczba placówek, w których stwierdzono	liczba ujawnionych przypadków	liczba placówek, w których nie stwierdzono
palenie papierosów	1	1	4
sięganie po alkohol	1	1	4
sięganie po narkotyki	0	0	5
niszczenie mienia szkolnego	3	4	2
kradzieże na terenie szkoły	0	0	5
dyskryminacja	2	2	3
udział w grupach negatywnych	0	0	5
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	1	1	4
autoagresja	0	0	5
ucieczki z domu	0	0	5
przestępczość ujawniona	0	0	5
przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	2	2	3

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Przedstawiciele jednej z placówek stwierdzili, iż w ciągu trzech ostatnich lat odnotowuje się wzrost liczby negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych w społeczności uczniowskiej.

Tabela 39. Dysfunkcje i patologie stwierdzone w rodzinach uczniów w roku szkolnym 2017/2018

dysfunkcje i patologie rodziny	liczba ujawnionych przypadków
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	5
zaniedbanie	0
uzależnienia (alkoholizm, narkomania)	1
przemoc w rodzinie	1
wykorzystywanie seksualne dzieci	0
przestępczość	0

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Wśród dysfunkcji i patologii ujawnionych w środowisku rodzinnym uczniów stwierdzono przypadki bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, przemoc w rodzinie oraz uzależnienia.

W odczuciu respondentów w ostatnich trzech latach nie przybyło zjawisk patologicznych i przypadków dysfunkcji w rodzinach uczniów.

Współpraca szkoły z rodzicami uczniów przybiera różne formy i została oceniona pozytywnie. Rodzice są informowani o problemach dotyczących szkoły i uczniów,

biorą udział w zebraniach, odbywane są spotkania i rozmowy indywidualne, co ma za zadanie wspieranie kompetencji wychowawczych. Prowadzona jest pedagogizacja rodziców oraz prelekcje i szkolenia, m. in. na temat szkodliwości stosowania środków uzależniających, a także pogadanki i konsultacje z psychologiem, pedagogiem, przedstawicielami Policji. Rodzice włączają się również w działania realizowane na terenie szkół, poprzez pomoc w organizacji imprez świątecznych i okolicznościowych, festynów szkolnych, akademii, wycieczek czy akcji charytatywnych

Współpraca szkoły z instytucjami i organizacjami jest, zdaniem przedstawicieli wszystkich badanych placówek, zadowalająca. Do podmiotów, którymi szkoła najczęściej współpracuje zaliczyli: Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Rady Sołeckie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Sąd Rodzinny, Policję, Straż Pożarną, GCK, Sanepid, Instytut Zootechniki, ośrodek zdrowia, biblioteki oraz parafie.

Pomoc, jaką szkoła oferuje dzieciom z rodzin ubogich opiera się o współpracę z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej i polega przede wszystkim na zapewnieniu bezpłatnego dożywiania. Ponadto dzieci z rodzin ubogich mogą liczyć na zwolnienie z różnego rodzaju opłat i składek, dofinansowanie wycieczek klasowych, przyznawane są także stypendia socjalne. Szkoła oferuje także wsparcie pedagogiczno-psychologiczne.

Pomoc, jaką szkoła oferuje dzieciom z rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych problemami uzależnień, przemocy w rodzinie przebiega we współpracy z instytucjami pomocowymi, m.in. Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie. Przeprowadzane są rozmowy indywidualne z dziećmi i rodzicami, rozmowy z pedagogiem i psychologiem. Umożliwiany jest kontakt ze specjalistami, zapewniana jest informacja o dostępnych formach pomocy, wskazanie instytucji pomocowych i pośredniczenie w kontaktach. Dzieciom zapewnia się pomoc w nauce i zajęcia świetlicowe.

Pełniejsze rozpoznanie problemów uczniów i ich rodzin wymaga, według opinii pedagogów, ściślejszej współpracy między szkołą, rodziną oraz instytucjami pomocowymi. Konieczne jest także stałe monitorowanie i analiza zachowań uczniów.

Niektórzy postulowali wykorzystywanie w większym stopniu wywiadów środowiskowych i ankiet adresowanych zarówno do uczniów, jak i rodziców.

Poprawa efektywności procesu kształcenia i wychowania wymaga, zdaniem pedagogów, którzy zechcieli wypowiedzieć się za pośrednictwem ankiety, poszerzania oferty zajęć dodatkowych i kół zainteresowań, w tym także profesjonalnych zajęć socjoterapeutycznych oraz profilaktycznych. Postulowano również organizację imprez integrujących szkołę z lokalnym środowiskiem. Poprawa efektywności procesu edukacji i wychowania wymaga także doskonalenia zawodowego kadry nauczycielskiej i pedagogicznej. Podkreślono potrzebę kontynuacji i intensyfikowania działań dotychczas prowadzonych w placówkach oświatowo-wychowawczych.

19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Z analizy danych dotyczących sytuacji demograficznej gminy Krzemieniewo wynika, że w latach 2016-2018 nieznacznie, acz systematycznie rosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym oraz wyraźnie zwiększał się udział tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie ludności gminy. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 40. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba mieszkańców gminy ogółem	8 387	8 354	8 337
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1 331	1 398	1 427
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności gminy	15,8%	16,7%	17,1%

Dane Urzędu Gminy w Krzemieniewie.

Przytoczone dane pozwalają na sformułowanie wniosku, iż społeczność gminy wpisuje się w dominujące w ogólnym procesie demograficznym tendencje i powoli zaczyna się starzeć. Starzenie się społeczeństwa powoduje konieczność dokonania zmian organizacyjnych w funkcjonowaniu rodzin zobligowanych moralnie i prawnie do opieki nad członkiem rodziny, ale jest też istotną przesłanką do reorganizacji lokalnego rynku usług społecznych, z uwagi na konieczność dostosowania tych usług do potrzeb osób niesamodzielnych, niepełnosprawnych, wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzemieniewie w 2018 roku udzielił pomocy 47 osobom w wieku powyżej 56 lat, co przełożyło się na 38,2% ogółu odbiorców pomocy społecznej w gminie.

W ramach swojej działalności GOPS świadczy m.in. usługi opiekuńcze. Jest to szczególna forma pomocy kierowana przede wszystkim do osób starszych, chorych i samotnych. Usługi te polegają m.in. na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych i pielęgnacji.

Pragnąc poznać opinie mieszkańców na temat sytuacji osób starszych, w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania sformułowano pytanie odnoszące się do uwzględniania bądź nie, potrzeb osób starszych w działaniach realizowanych na terenie gminy. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 18. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych?

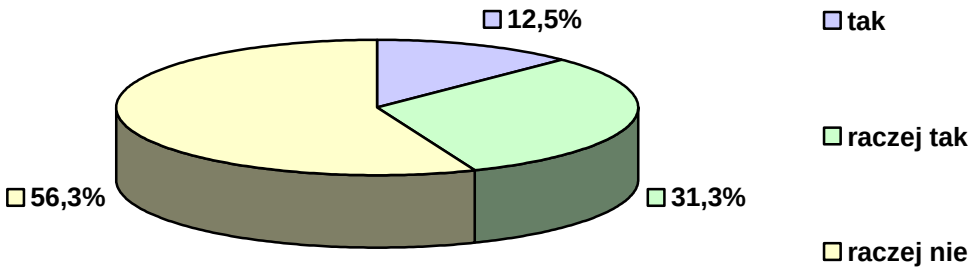

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość mieszkańców uważa, że w działaniach realizowanych w gminie raczej nie uwzględnia się potrzeb osób starszych, ale jednocześnie znaczna część badanych nie podziela tego zdania.

Z wypowiedzi ankietowanych mieszkańców wynika, że osoby starsze to trzecia w kolejności grupa wśród najbardziej zagrożonych marginalizacją grup społecznych w gminie, a, jak już pokazano wyżej, większość respondentów nie dostrzega w działaniach podejmowanych na terenie gminy respektowania potrzeb seniorów.

Odpowiadając na pytanie, jakie problemy najczęściej dotykają osób starszych w gminie, respondenci wskazywali głównie na problemy zdrowotne, niewystarczający dostęp do usług medycznych, w tym rehabilitacji. Zwrócono uwagę także na: niskie

dochody seniorów przyczyniające się do ubóstwa, samotność, osłabienie kontaktów z rodziną i znajomymi, bezradność, problemy komunikacyjne.

Co zrozumiałe, nawiązano do tych kwestii w odpowiedziach na pytanie, jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób starszych w gminie. Przede wszystkim poruszano problem dostępu do opieki medycznej, który należy ułatwić. Dostrzeżono potrzebę monitorowania sytuacji osób starszych, samotnych czy niesamodzielnych. Bardzo istotna jest w tym kontekście rola asystenta rodziny i wolontariat, przy czym pojawiała się uwaga, by opiekę nad osobami starszymi sprawowały raczej osoby młode. Zgłoszono też postulat o wzbogaceniu oferty w zakresie spędzania wolnego czasu, umożliwienie realizacji zainteresowań, organizowanie spotkań, imprez okolicznościowych oraz szerokiej gamy zajęć, tworzenie klubów seniora.

Z przytoczonych opinii wynika, że mieszkańcy interesują się losem osób starszych, których rokrocznie przybywa. Ankietowani dostrzegają różnego rodzaju problemy i trudności, jakie stoją przed seniorami, a których częstokroć nie są oni w stanie pokonać swoimi siłami. Świadomość tych utrudnień oraz ograniczeń związanych z wiekiem pozwoliła dokonać respondentom oceny zagrożenia seniorów marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz dostrzec braki w dotychczasowej ofercie pomocowej skierowanej do tej grupy.

Z wypowiedzi uzyskanych dla niniejszego badania wynika, iż większość respondentów stanowiły osoby po 56. roku życia, jednakże grupa wiekowa powyżej 65 lat, czyli najbardziej zainteresowana tą kwestią część mieszkańców gminy, nie była reprezentowana.

Z pewnością dla lepszego rozpoznania potrzeb seniorów w gminie należałoby przeprowadzić odpowiednie badania adresowane tylko i wyłącznie do tej grupy wiekowej, której opinie, z uwagi na dużą świadomość i wiedzę o bieżącej sytuacji osób starszych, należy wykorzystać w planowaniu oferty pomocowej na najbliższe lata.

20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Bieżące informacje dotyczące osób niepełnosprawnych są trudne do dokładnego określenia, gdyż jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne. Dane z ostatniego spisu dotyczące osób niepełnosprawnych nie są dostępne na poziomie gmin. Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian liczebności

osób niepełnosprawnych w gminie Krzemieniewo zawierają dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie wynika, że w latach 2016-2018 niepełnosprawność była trzecim, pod względem liczby osób i rodzin, powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie.

Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez GOPS w latach 2016-2018.

Tabela 41. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2016 -2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba rodzin	48	51	48
liczba osób łącznie w rodzinach	128	128	108

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzemieniewie.

Należy dodać, że w 2018 roku GOPS wypłacił 309 świadczeń (na łączną kwotę 31 879,80 zł) w postaci dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego dla rodzin z terenu gminy. Ważnymi świadczeniami dla rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności były także zasiłki pielęgnacyjne i świadczenia pielęgnacyjne.

Warto również w tym miejscu przytoczyć informacje Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lesznie dotyczące orzeczeń o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (z uwzględnieniem orzeczonego stopnia niepełnosprawności) wydanych mieszkańcom gminy Krzemieniewo w latach 2016-2018. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 42. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy	16	27	17
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy	68	75	99
w tym o znacznym stopniu niepełnosprawności	22	26	28
w tym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	29	29	47
w tym o lekkim stopniu niepełnosprawności	17	20	24

Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lesznie.

Osoby niepełnosprawne z terenu gminy Krzemieniewo mogą korzystać również ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lesznie, które dysponuje środkami na rehabilitację społeczną i zawodową. W tabeli zamieszczonej poniżej zawarto dane dotyczące tego rodzaju pomocy.

Tabela 43. Dofinansowanie rehabilitacji przyznane mieszkańcom gminy Krzemieniewo w latach 2016-2018

zakres danych	2016	2017	2018
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	10	17	15
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze	40	45	47
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	1	3	2

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lesznie.

Uzupełnienie powyższych informacji są wypowiedzi pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym. W ankiecie zapytano mieszkańców o problemy, jakie najczęściej dotykają osób niepełnosprawnych w gminie. W odpowiedzi wymieniano najczęściej trudny dostęp do opieki medycznej i usług rehabilitacyjnych (brak punktu rehabilitacyjnego). Wskazywano także na samotność, izolację, brak akceptacji i wykluczenie społeczne oraz trudna sytuację materialną. Pojawiły się również uwagi o różnego rodzaju barierach technicznych i architektonicznych utrudniających codzienne życie.

Odniesienia do tych postulatów pojawiły się z kolei w odpowiedziach na pytanie o działania, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie. Podkreślano potrzebę ułatwienia dostępu do usług medycznych i rehabilitacyjnych, organizowania miejsc spotkań oraz zajęć i warsztatów dla osób niepełnosprawnych. Podnoszono kwestię likwidacji barier architektonicznych, potrzebę organizowania transportu. Za niezwykle istotne uznano uwrażliwianie społeczeństwa na sytuację i potrzeby osób niepełnosprawnych.

Uczestnicy badania ankietowego zostali zapytani, czy, według ich opinii, w działaniach prowadzonych w gminie uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych. Wykres zamieszczony poniżej zawiera rozkład opinii na ten temat.

Wykres 19. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych?

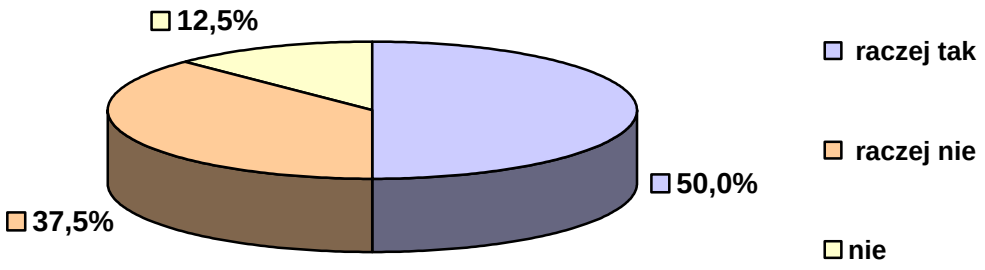

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Połowa ankietowanych uważa, że w działaniach prowadzonych na terenie gminy raczej uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych.

Większość respondentów biorących udział w badaniu ankietowym zauważa obecność osób niepełnosprawnych w środowisku. Mieszkańcy dostrzegają też niedostatki systemu ochrony zdrowia oraz braki w infrastrukturze, upatrując w tych sferach źródła problemów, z którymi borykają się osoby dotknięte niepełnosprawnością.

21. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona w ujęciu: mocne strony i słabe strony to czynniki zależne od nas (te, na które mamy wpływ planistyczny i zarządczy), a szanse i zagrożenia, to czynniki obiektywne, na które nie mamy bezpośredniego wpływu sprawczego.

Niniejsza analiza obejmuje następujące obszary: bezrobocie, ubóstwo, bezdomność; rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie; zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne; starość; niepełnosprawność; kapitał społeczny i ludzki. Wzięto także pod uwagę kwestie spoza wymienionych obszarów.

Diagram 1. Obszary analizy SWOT

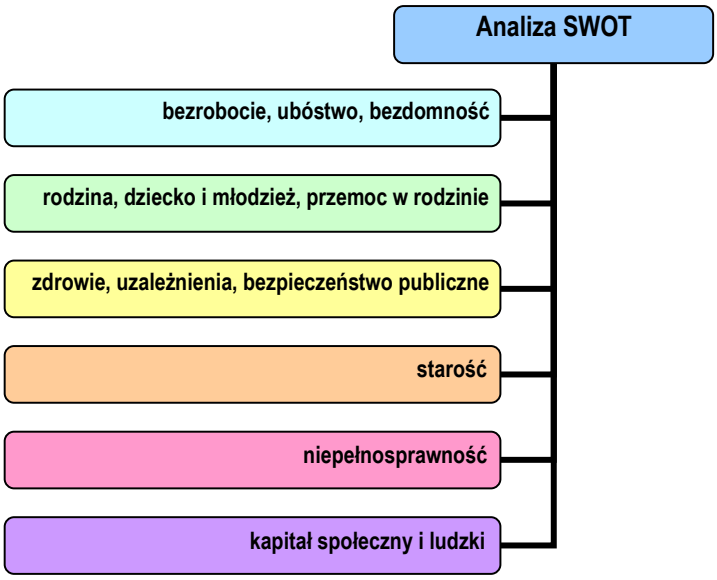

BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	**słabe strony**
• podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie inwestorów mogących tworzyć nowe miejsca pracy w gminie • podejmowanie w gminie działań służących aktywizacji zawodowej bezrobotnych. • prowadzenie przez samorząd gminy działań sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości wśród mieszkańców • prowadzenie w gminie działań na rzecz ograniczenia bezrobocia • działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wśród kobiet • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych • realizowanie programów i projektów na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem	• niepozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy UE)
szanse	**zagrożenia**
• zainteresowanie mieszkańców prowadzeniem własnej działalności gospodarczej	• brak zainteresowania potencjalnych inwestorów tworzeniem nowych miejsc pracy w gminie

• zainteresowanie bezrobotnych usługami poradnictwa zawodowego i udziałem w szkoleniach zawodowych • zmniejszająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych • niewzrastający poziom bezrobocia wśród kobiet w gminie • wzrost liczby ofert pracy dla bezrobotnych • niepostępujące zjawisko ubożenia wśród mieszkańców gminy	• nieefektywna oferta działań aktywizujących dla bezrobotnych • brak środków finansowych z funduszy zewnętrznych (m.in. UE) ograniczani czających bezrobocie w gminie • brak zainteresowania problemami osób ubogich i działaniami prowadzonymi na ich rzecz u mieszkańców gminy.

RODZINA, DZIECKO I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	**słabe strony**
• analizowanie problemów rodzin, dzieci i młodzieży w gminie • wsparcie asystenta rodziny dla rodzin dysfunkcyjnych • dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia • analizowanie potrzeb osób samotnie wychowujących dzieci • monitorowanie zapotrzebowania na opiekę nad dziećmi do lat 3 i zapotrzebowania na opiekę przedszkolną • odpowiednia baza dydaktyczna zapewniająca właściwy rozwój uczniów • pomoc i wsparcie dla ofiar przemocy w rodzinie • odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • prowadzenie poradnictwa i podejmowanie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • prowadzenie akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie	• brak opieki psychologicznej i/lub terapeutycznej na terenie gminy dla ofiar przemocy
szanse	**zagrożenia**
• niewzrastająca liczba osób samotnie wychowujących dzieci • pozwalająca na utrzymanie i rozwój bazy dydaktycznej sytuacja finansowa gminy • wystarczająca liczebność i fachowość kadry pracującej z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • nienasilająca się w gminie skala zjawiska przemocy w rodzinie • zauważalny spadek społecznego przyzwolenia na stosowanie przemocy w rodzinie	• nasilająca się skala problemów rzutujących na prawidłowe funkcjonowanie rodzin w gminie • wzrastająca liczba rodzin dysfunkcyjnych w gminie • wzrastająca w gminie liczba rodzin wymagających specjalistycznego wsparcia • niewystarczająca oferta opieki żłobkowej i przedszkolnej

ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
mocne strony	**słabe strony**
• zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej • propagowanie zdrowego stylu życia • podejmowanie przez samorząd gminy inicjatyw na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego • zapewnianie rodzinom z gminy dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie uzależnień wśród uczniów • realizowanie w placówkach oświatowych na terenie gminy programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom społecznym • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie	• brak odpowiednio przygotowanej kadry do pracy z osobami uzależnionymi
szanse	**zagrożenia**
• wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia wśród mieszkańców • zwiększająca się świadomość dzieci i młodzieży na temat zagrożeń uzależnieniami • niewzrastająca liczba nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki • niewzrastające zagrożenie przestępczością nieletnich w gminie • wzrost poziomu bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz poziom bezpieczeństwa na drogach	• bariery finansowe utrudniające prawidłowe zabezpieczenie dostępu do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej • brak wyraźnej poprawy stanu środowiska naturalnego w ostatnich latach • zapotrzebowanie na poszerzenie świadczeń medycznych w gminie • wzrastająca liczba osób uzależnionych i współuzależnionych wymagających wsparcia • zapotrzebowanie na zwiększenie liczby osób pracujących z osobami uzależnionymi

STAROŚĆ	
mocne strony	**słabe strony**
• analizowanie sytuacji demograficznej gminy z uwzględnieniem struktury wiekowej mieszkańców • informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy • wystarczająca kadra pracowników świadczących osobom starszym usługi	• brak domów dziennego pobytu dla osób starszych • brak chętnych do pracy w usługach opiekuńczych

opiekuńcze • analizowanie potrzeb rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi • zapewnianie osobom starszym warunków do kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej	
szanse	**zagrożenia**
• możliwość zaspokajania potrzeb w zakresie kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej osób starszych w gminie	• rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczności mieszkańców • wzrost liczby osób starszych wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych • występowanie zjawiska pozostawiania osób starszych bez należytej opieki przez najbliższych członków rodzin • brak dostępu osób starszych do klubu seniora i innych form wsparcia dziennego

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	**słabe strony**
• informowanie osób niepełnosprawnych z gminy o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • świadczenie wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych na terenie gminy • likwidowanie barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych z gminy ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętej niepełnosprawnością	• brak punktu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych w Krzemieniewie i w Pawłowicach
szanse	**zagrożenia**
• niewzrastająca liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wymagających specjalistycznych usług opiekuńczych • społeczna akceptacja dla potrzeby likwidacji barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • oferty pracy dla osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy • niewzrastająca liczba dzieci dotkniętych niepełnosprawnościami wymagających działań w zakresie wyrównywania szans	• wzrost liczby osób niepełnosprawnych w gminie, w tym korzystających z pomocy społecznej

edukacyjnych	

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	**słabe strony**
• odczuwalny wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców • prowadzenie działań mających na celu zachęcanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw społecznych • rozpowszechnianie informacji wśród mieszkańców gminy o lokalnych organizacjach pozarządowych • stwarzanie mieszkańcom możliwości zaspokojenia potrzeb w zakresie kultury, sportu i rekreacji • podejmowanie działań mających na celu integrację społeczności lokalnej • działania w celu pozyskiwania środków finansowych na pomoc społeczną z funduszy zewnętrznych • podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników pomocy społecznej • działania mające na celu promowanie idei wolontariatu	• niewystarczająca liczebność kadry i niedostosowana do potrzeb sieć infrastruktury w ramach pomocy społecznej
szanse	**zagrożenia**
• potencjał gminy zapewniający jej rozwój i umożliwiający wzrost jakości życia • wzrost liczby inicjatyw lokalnych • zainteresowanie mieszkańców działalnością w ramach organizacji pozarządowych • wzrost liczby osób korzystających z oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej • wykorzystywanie przez gminę środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej • wzrastające zainteresowanie mieszkańców wolontariatem	• wzrost zapotrzebowania na wsparcie z systemu pomocy społecznej w gminie • niemalejąca liczba osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym • brak środków umożliwiających dostosowanie liczebności i poziomu kwalifikacji kadr pomocowych do aktualnych potrzeb

22. PODSUMOWANIE

Sytuacja demograficzna gminy wskazuje na stopniowe **starzenie się społeczności,** co będzie wymagało dostosowania usług rynkowych i pomocy instytucjonalnej do potrzeb **osób starszych** często**,** o ograniczonej samodzielności, narażonych na długotrwałe choroby. Należy rozszerzać działania kierowane do tej grupy wiekowej. Niezbędne jest zatem nawiązanie współpracy samorządu i instytucji ochrony zdrowia. Osoby starsze zostały wskazane w badaniu ankietowym

jako trzecia grupa wśród najbardziej zagrożonych marginalizacją grup społecznych w gminie.

Co się tyczy **infrastruktury technicznej** w gminie, to jest dobrze rozwinięta, należy podkreślić liczne inwestycje prowadzone w tym zakresie. Sytuację **gospodarczą** gminy określa jej rolniczy charakter; funkcjonuje tu ok. 500 gospodarstw. Ze względu na rodzaj gleb uprawia się głównie pszenżyto, pszenicę i jęczmień, prowadzona jest także hodowla drobiu i trzody chlewnej. Rozwój **turystyczny** może się realizować poprzez promocję walorów krajobrazowych oraz ciekawe obiekty dziedzictwa architektury.

Na terenie gminy nie ma **mieszkań komunalnych** ani **socjalnych** dla rodzin w trudnej sytuacji życiowej. Gmina udzielała wsparcia rodzinom mającym trudności w samodzielnym ponoszeniu kosztów mieszkaniowych. Liczba dodatków mieszkaniowych pozostawała na podobnym poziomie.

W gminie funkcjonują **placówki oświatowe** na poziomie podstawowym, przedszkola i zespoły szkolne. Ankietowani uznali, iż istnieje potrzeba zapewnienia szerszej oferty w zakresie tworzenia i prowadzenia placówek dla dzieci do lat 3 oraz zwiększenia liczby zajęć pozalekcyjnych. Ofertę edukacyjną szkół pozytywnie oceniła większość respondentów, podobnie oceniono infrastrukturę oświatową gminy.

O sytuację dzieci w gminie dbają przede wszystkim placówki oświatowe, wychowawcze i specjalistyczne jednostki. Uczniowie szkół mogą korzystać z pomocy pedagogów, pielęgniarki i logopedy. Proces wychowania i edukacji łączy instytucje, rodziny i placówki oświatowe, które monitorują sytuację dzieci w rodzinach zagrożonych patologią, lub w sytuacji zaobserwowania kryzysu u dziecka. Szkoły podejmują działania inicjujące udzielenie wsparcia przez inne instytucje, bądź same podejmują się udzielania takiego wsparcia.

Dla dzieci organizowane są zajęcia wyrównawcze, zajęcia pozalekcyjne uwzględniające potrzeby i możliwości dziecka. Szkoły prowadzą działania profilaktyczne, promocję zdrowego stylu życia, identyfikują potrzeby i pomagają we właściwym diagnozowaniu trudności uczniów. Wśród dysfunkcji i patologii ujawnionych w środowisku rodzinnym uczniów odnotowano przypadki bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, przypadki uzależnienia od alkoholu i przemocy domowej. Wśród obserwowanych zjawisk patologicznych i negatywnych zachowań występujących w otoczeniu

szkolnym dzieci i młodzieży stwierdzono, niszczenie mienia, dyskryminację oraz agresję i przemoc w grupie rówieśniczej.

W kwestii dotyczącej **działalności kulturalnej,** większość ankietowanych dokonała pozytywnej oceny istniejącej oferty, jednak jedna czwarta badanych uznała, że jest niedostateczna.

Opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy zapewniają 4 zakłady opieki zdrowotnej, w gminie są 3 apteki. Ofertę w zakresie ochrony zdrowia w gminie pozytywnie oceniła większość badanych. Ankietowani oczekują zwiększenia dostępności lekarzy, szczególnie specjalistów oraz uruchomienia punktu rehabilitacyjnego.

Bazę **sportową** gminy stanowi 14 obiektów sportowych, w tym 3 wielofunkcyjne boiska typu „Orlik" i tereny rekreacyjne. W gminie odbywa się wiele imprez o charakterze sportowo-rekreacyjnym, działają kluby sportowe, a mieszkańcy dobrze oceniają ofertę w tej dziedzinie.

Bezpieczeństwo publiczne w gminie zapewnia Policja, a mieszkańcy deklarują, że czują się „bezpiecznie" lub „raczej bezpiecznie".

Pomoc społeczną w gminie realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Najliczniejszą grupę beneficjentów GOPS w 2018 r. stanowiły osoby w wieku 56-65 lat. Ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba niepełnosprawność to trzy najczęstsze powody ubiegania się o pomoc. GOPS realizuje również zadania w ramach innych ustaw, w tym: świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, dodatków mieszkaniowych, świadczeń wychowawczych.

W wykonywaniu zadań z zakresu pomocy społecznej **GOPS współdziałał z różnymi podmiotami,** m.in. z organami wykonawczymi i innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, ochroną zdrowia, Policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta wpływała na prawidłowe identyfikowanie zapotrzebowania na pomoc, zgodnie z obowiązującymi przepisami, i pośrednio na trafność udzielanego wsparcia i właściwą dystrybucję środków.

W 2018 roku na terenie gminy Krzemieniewo funkcjonowały 23 **organizacje pozarządowe,** które prowadziły działalność w zakresie kultywowania tradycji, sportu, rekreacji i bezpieczeństwa. W 2018 roku w gminie były 3 parafie rzymskokatolickie.

W ramach **identyfikacji problemów i niekorzystnych zjawisk** w gminie zostały przeprowadzone wśród mieszkańców badania ankietowe. Respondenci

ocenili, iż najbardziej uwidaczniają się w gminie: bezradność opiekuńczo-wychowawcza, alkoholizm i zanik więzi społecznych. Z kolei za najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym uznano osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, osoby i rodziny dotknięte ubóstwem oraz osoby starsze

Zdaniem respondentów, do zniwelowania lokalnych problemów społecznych najbardziej mogą przyczynić się: samorząd, instytucje pomocy społecznej, szkoły, Policja, PCPR, PPP, parafie i organizacje pozarządowe.

Według danych PUP w Lesznie w latach 2016-2018 liczba **osób bezrobotnych** w gminie sukcesywnie malała. Programami aktywizującymi bezrobotnych należy objąć przede wszystkim osoby młode, z krótkim stażem pracy, ale także kobiety stanowiące większość we wszystkich kategoriach osób bezrobotnych. Ze względu na to, że problem bezrobocia w gminie w największym stopniu dotyczył osób z niskim wykształceniem, trzeba motywować młodzież do podejmowania dalszej nauki, a w przypadku osób nieznajdujących przez dłuższy okres zatrudnienia, należy rozważyć szkolenia i kursy umożliwiające zmianę zawodu.

Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy GOPS z powodu **bezdomności** w latach 2016-2018 była znikoma i ta kwestia nie stanowiła znaczącego problemu społecznego w gminie.

Profilaktyką uzależnień zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe i GOPS. W gminie istnieje Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach którego okresowo zbierają się grupy robocze i opracowują plany działania. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS w związku z alkoholizmem była niewielka. Alkoholizm był jednak drugim najczęściej wskazywanym problemem lokalnym dostrzeganym przez respondentów.

W obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie ważne jest zapewnienie ciągłości podejmowanych wcześniej działań profilaktycznych, w szczególności przez działalność ZI i grup roboczych oraz realizacja programów profilaktycznych w placówkach oświatowych.

Niewielu badanych dostrzega problem **nierówności szans kobiet i mężczyzn.** Większość ankietowanych nie spotkała się z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie, nie potrafią zatem określić skali tego zjawiska.

Połowa respondentów uważa, iż w realizowanych w gminie działaniach nie uwzględnia się potrzeb **osób niepełnosprawnych.** Wśród działań, jakie należy podjąć w najbliższym okresie, wymieniono głównie ułatwienie dostępu do opieki medycznej i rehabilitacji, eliminowanie barier i dostosowywanie przestrzeni publicznej oraz organizację czasu wolnego do potrzeb osób niepełnosprawnych.

III. Programowanie

Ocena wdrożenia założeń poprzednio realizowanej strategii, wnioski płynące z tej oceny oraz uzyskane wyniki diagnozy problemów społecznych na terenie gminy, na którą złożyła się analiza danych z tzw. źródeł zastanych, analiza wyników badań ankietowych oraz analiza SWOT, pozwoliły na opracowanie założeń polityki społecznej Gminy Krzemieniewo na lata 2019-2029. Zostały one przedstawione w formie misji, celów i kierunków działań.

1. MISJA

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo na lata 2019-2029, jest następująca:

Gmina Krzemieniewo dąży do zaspokojenia potrzeb mieszkańców, starając się zapewnić im bezpieczne warunki i równe szanse rozwoju, realizuje idee społeczeństwa obywatelskiego, przeciwdziała wykluczeniu społecznemu oraz promuje aktywizację społeczną.

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Diagram 2. Związek misji z celami i kierunkami działań

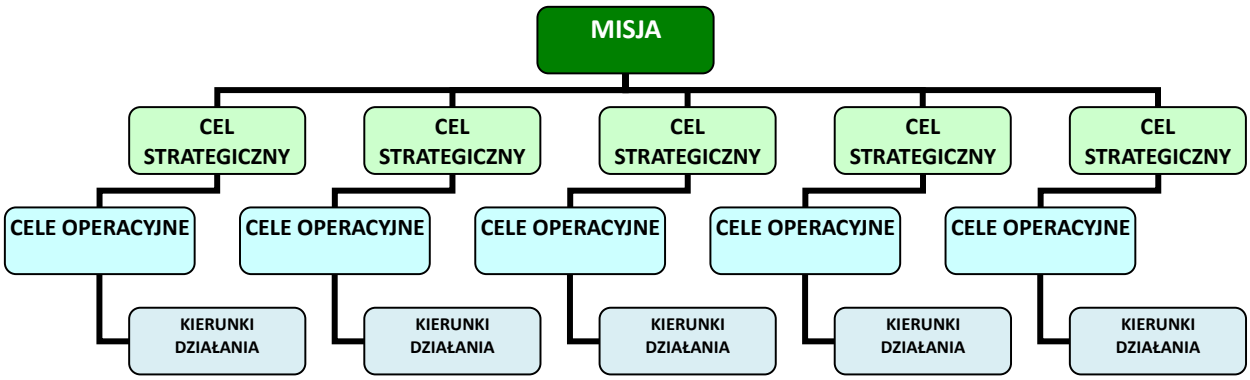

2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Celem Strategii jest podjęcie systemowych rozwiązań problemów społecznych, występujących w gminie i destabilizujących życie mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu istniejących instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej. Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów podstawowych usług.

CEL STRATEGICZNY 1. PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU, BEZROBOCIU I BEZDOMNOŚCI.

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji	mierniki realizacji celu
1. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom wymagającym wsparcia.	1. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom w trudnej sytuacji materialnej. 2. Zabezpieczanie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich oraz zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. 3. Wspieranie osób i rodzin pracą socjalną z wykorzystaniem kontraktów socjalnych i projektów socjalnych. 4. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób ubogich oraz z Kościołem. 5. Organizowanie zbiórek odzieży, mebli i artykułów	działania ciągłe w zależności od potrzeb	- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa bezrobocia i bezdomności, - liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem, - liczba osób ubogich, bezrobotnych i bezdomnych objętych

	gospodarstwa domowego na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i ubogich. 6. Realizacja programów i projektów na rzecz osób zagrożonych lub dotkniętych ubóstwem.		pracą socjalną, - liczba osób bezrobotnych w gminie, - liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia, - liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych, - liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie.
2. Aktywizowanie zawodowe osób bezrobotnych i poszukujących pracy.	1. Upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach. 2. Praca socjalna z osobami bezrobotnymi i pozostającymi bez pracy z wykorzystaniem kontraktów socjalnych. 3. Organizowanie prac interwencyjnych i społecznie użytecznych na terenie gminy. 4. Zapewnienie możliwości osobom bezrobotnym i poszukującym zatrudnienia korzystania z poradnictwa specjalistycznego i zapoznania się z aktywnymi technikami poszukiwania pracy. 5. Rozwój współpracy z lokalnymi pracodawcami w celu pozyskiwania informacji o wolnych miejscach pracy. 6. Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców oraz	działania ciągłe w zależności od potrzeb	

	pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych, mogących tworzyć miejsca pracy. 7. Wspieranie i promocja działań zmierzających do tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej. 8. Realizacja projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych z wykorzystaniem funduszy zewnętrznych. 9. Promowanie w obszarze rynku pracy zasady równości płci.		
3. Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.	1. Monitorowanie zagrożeń prowadzących do występowania zjawiska bezdomności na terenie gminy. 2. Podejmowanie interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego. 3. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością, zapewnienie im schronienia oraz dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego.	działania ciągłe w zależności od potrzeb	

CEL STRATEGICZNY 1. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FONANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	**partnerzy**	**źródła finansowania**
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	placówki oświatowe, placówki kultury, Powiatowy Urząd Pracy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 2. PRACA NA RZECZ RODZINY, PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINIE, PROMOCJA ZDROWIA I ZDROWEGO STYLU ŻYCIA.

cel operacyjny	**kierunki działań**	**czas realizacji**	**mierniki realizacji celu strategicznego**
1. Wzmacnianie potencjału rodzin.	1. Promowanie prawidłowego modelu rodziny. 2. Edukowanie rodzin niezaradnych wychowawczo w celu nabycia i podniesienia świadomości w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych oraz rozwiązywania konfliktów rodzinnych. 3. Udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. 4. Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w	działania ciągłe	- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych, - liczba rodzin objętych pracą socjalną, - liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny,

	szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą. 5. Zapewnienie wsparcia asystentów rodziny dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 6. Rozwijanie współpracy z pedagogami szkolnymi. 7. Podejmowanie działań wspierających procesy wychowawcze w rodzinach niepełnych. 8. Poszerzenie dostępu do poradnictwa rodzinnego dla rodzin naturalnych oraz zastępczych. 9. Wspierania inicjatyw mających na celu tworzenie różnych form opieki nad dziećmi do lat 3. 10. Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem. 11. Integrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez współpracę różnych podmiotów instytucjonalnych, organizacji pozarządowych i Kościoła.		- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin, - liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym, - liczba rodzin objętych wsparciem z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie, - liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego, - liczba nauczycieli podnoszących kwalifikacje zawodowe - liczba dzieci objętych
2. Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży	1. Monitorowanie zagrożeń mających wpływ na jakość i poziom procesu kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży w gminie i podejmowanie	działania ciągłe	

	interwencji w tym zakresie. 2. Doskonalenie kadr oświatowych poprzez zapewnienie nauczycielom możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych. 3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy i wsparcia dostępu do specjalistów, jak pediatra, psychiatra dziecięcy czy psycholog. 4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. 5. Monitorowanie środowiska uczniów pod kątem zabezpieczenia ich potrzeb przez dom rodzinny. 6. Rozszerzanie w miarę posiadanych możliwości oferty zajęć pozalekcyjnych. 7. Rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego przy wykorzystaniu zasobów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy.		dożywianiem i innymi formami wsparcia - liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
3. Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej.	1. Zapewnienie osobom uzależnionym, w szczególności od alkoholu i środków psychoaktywnych, dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej. 2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami	działania ciągłe	

	uzależnień dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego. 3. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami przemocy domowej dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego, a w razie potrzeby zapewnienie schronienia w celu odizolowania od sprawców przemocy. 4. Kierowanie sprawców przemocy domowej do udziału w programach korekcyjnych. 5. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie. 6. Kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego, podnoszenie kwalifikacji członków zespołu w kwestiach przeciwdziałania i zapobiegania przemocy w rodzinie. 7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, problemami alkoholowymi i narkomanii.		

4. Zaspakajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia i zdrowego stylu życia.	1. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. 2. Promocja zdrowia, zdrowego stylu życia, prowadzenie profilaktyki zdrowotnej, opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych. 3. Dbałość o profilaktykę prozdrowotną w przedszkolach i szkołach na terenie gminy. 4. Podejmowanie działań zmierzających do poszerzenia zakresu usług medycznych świadczonych na terenie gminy. 5. Zwiększenie oferty bezpłatnych badań profilaktycznych dla mieszkańców gminy. 6. Poszerzenie zakresu usług wsparcia środowiskowego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych. 7. Rozwój bazy rekreacyjnej i sportowej dostępnej dla mieszkańców.	działania ciągłe	

CEL STRATEGICZNY 2. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FONANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	**partnerzy**	**źródła finansowania**
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice	specjaliści, placówki ochrony zdrowia, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.	strukturalne Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE OSÓB STARSZYCH ORAZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.

cel operacyjny	**kierunki działań**	**czas realizacji**	**mierniki realizacji celu strategicznego**
1. Realizacja idei „starzenia się w zdrowiu”.	1. Monitorowanie sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych. 2. Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych oraz kontaktów z otoczeniem osobom starszym i niepełnosprawnym. 3. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym. 4. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi. 5. Wspieranie działań mających na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu osób starszych i niepełnosprawnych.	działania ciągłe	- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców, - liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością (w oparciu o dane OPS-u i Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności), - liczba osób starszych i niepełnosprawnych

	6. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne. 7. Inicjowanie przedsięwzięć zapewniających integrację osób starszych i niepełnosprawnych ze środowiskiem. 8. Utworzenie Klubu Seniora – placówki wsparcia na terenie gminy. 9. Podejmowanie współpracy z Kościołem i organizacjami pozarządowymi w celu wzmocnienia wsparcia adresowanego do osób starszych i niepełnosprawnych. 10. Popularyzowanie i organizowanie wolontariatu na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.		objętych pracą socjalną, - liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, - liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, - liczba przedsięwzięć organizowanych z myślą o aktywnym spędzaniu czasu przez osoby starsze i niepełnosprawne.
2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie.	1. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym 2. Likwidowanie barier ograniczających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w przestrzeni publicznej i w otoczeniu domowym. 3. Poszerzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym również dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi.	działania ciągłe	

	4. Współpraca z lokalnymi pracodawcami w celu upowszechniania wiedzy na temat warunków i możliwości tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. 5. Rozpowszechnianie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych. 6. Uwzględnianie udziału osób niepełnosprawnych w organizowanych kursach zawodowych i szkoleniach. 7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi skupiającymi osoby niepełnosprawne.		

CEL STRATEGICZNY 3. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FONANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	**partnerzy**	**źródła finansowania**
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	placówki oświatowe, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ochrony zdrowia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.	budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 4. DBAŁOŚĆ O BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW GMINY.

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji	mierniki realizacji celu strategicznego
1. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy.	1. Współpraca z Policją, Prokuraturą i Sądem Rejonowym na rzecz przeciwdziałania przestępczości i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy. 2. Prowadzenie akcji informacyjnych, w tym w szczególności w środowisku seniorów, na temat zagrożeń przestępczością. 3. Podejmowanie inwestycji mających wpływ na poprawę bezpieczeństwa na drodze. 4. Rozwój systemu powiadamiania mieszkańców gminy o zagrożeniach z wykorzystaniem telefonii komórkowej i internetu.	działania ciągłe	- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw, w tym z udziałem nieletnich, - liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych w szkołach oraz liczba osób nimi objętych, - liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.
2. Zapewnienie bezpieczeństwa na terenie placówek oświatowych i w otoczeniu domowym uczniów.	1. Uwrażliwianie rodziców i opiekunów uczniów na kwestie związane z prawidłowym i bezpiecznym zachowaniem się na terenie szkoły i w otoczeniu domowym. 2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa dzieci w drodze do	działania ciągłe	

	i ze szkoły. 3. Podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie zachowań o charakterze patologicznym w środowisku szkolnym. 4. Realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych na temat uzależnień, przemocy w rodzinie, przestępczości i jej negatywnych skutków. 5. Integrowanie społeczności szkolnej, budowanie na terenie szkoły pozytywnych relacji uczniów z nauczycielami i rówieśnikami.		

CEL STRATEGICZNY 4. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FONANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	**partnerzy**	**źródła finansowania**
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Straż Pożarna, społeczność lokalna	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 5. ROZWÓJ KADR POMOCOWYCH, PODNOSZENIE EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA, WZMACNIANIE DIALOGU SPOŁECZNEGO

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji	mierniki realizacji celu strategicznego
1. Wzmacnianie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości i efektywności świadczonych usług.	1. Doskonalenie kadr pomocy społecznej poprzez zapewnienie środków na szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego. 2. Zapewnienie właściwych warunków pracy umożliwiających sprawną i efektywną obsługę beneficjentów systemu pomocy społecznej. 3. Rozwój usług elektronicznych w obszarze wsparcia społecznego. 4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu polityki społecznej. 5. Rozwijanie współpracy różnych podmiotów w celu skuteczniejszego wsparcia osób uzależnionych oraz ich rodzin. 6. Realizowanie zadań służących rozwiązywaniu problemów społecznych przy współpracy z jednostkami funkcjonującymi na terenie gminy i sektorem pozarządowym oraz Kościołem.	działania ciągłe	• liczba szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej, • liczba organizacji pozarządowych w gminie, w tym funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, • liczba wspólnych przedsięwzięć różnych podmiotów podejmowanych w celu rozwiązywania problemów społecznych,

2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego i rozwijanie dialogu społecznego.	1. Inicjowanie działań zmierzających do włączania się mieszkańców w życie społeczne gminy. 2. Realizowanie przy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych. 3. Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz udzielanie im pomocy w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania. 4. Podejmowanie inicjatyw mających na celu wzmacnianie dialogu władz samorządowych z mieszkańcami. 5. Poszerzanie dostępu informacyjnego do planowanych przez samorząd zamierzeń o charakterze społecznym i gospodarczym.	działania ciągłe	• liczba projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych. • liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych, • liczba spotkań przedstawicieli samorządu gminy z mieszkańcami.

CEL STRATEGICZNY 5. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FONANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	**partnerzy**	**źródła finansowania**
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna	Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Straż Pożarna,	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej,

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.	organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna	środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

3. PROGNOZA ZMIAN

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych w strategii działań zostaną wykorzystane sformułowane powyżej mierniki realizacji celów. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań. Wdrożenie projektowanych działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych wypracowanych w niniejszym dokumencie powinno przyczynić się do osiągnięcia przedstawionych w poniższym zestawieniu zmian.

Zmianą społeczną, jak definiuje to Piotr Sztompka, autor licznych opracowań z zakresu socjologii, skupiający swoje zainteresowania naukowe wokół zagadnień zmian społecznych oraz koncepcji systemu społecznego, jest „(...) różnica między stanem systemu społecznego (grupy, organizacji) w jednym momencie czasu i stanem tego samego systemu w innym momencie czasu”.[1]

cel strategiczny	prognoza zmian
CEL STRATEGICZNY 1. PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU, BEZROBOCIU I BEZDOMNOŚCI.	- wzrost liczby osób zaktywizowanych, - ograniczenie zagrożeń mających wpływ na utrwalanie się zjawiska marginalizacji i wykluczenia społecznego, - poprawa sytuacji rodzin i osób ubogich, - podniesienie kompetencji zawodowych osób bezrobotnych i zwiększenie ich szans na podjęcie zatrudnienia na otwartym

1 Piotr Sztompka, Stawanie się społeczeństwa: pomiędzy strukturą a zmianą, (w:) Joanna Kurczewska (red.), Zmiana społeczna. Teoria i doświadczenia polskie, Warszawa 1999, IFiS PAN, ss. 41-42.

	rynku pracy, - zwiększenie liczby osób zaktywizowanych zawodowo, - zmniejszenie skali zjawiska tzw. dziedziczenia bezrobocia, - zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, - eliminowanie zjawiska dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy, - zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej
CEL STRATEGICZNY 2. PRACA NA RZECZ RODZINY, PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINIE, PROMOCJA ZDROWIA I ZDROWEGO STYLU ŻYCIA.	- sprawnie funkcjonujący system wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży, uprzedzający sytuacje kryzysowe i zapewniający różnorodne formy pomocy, m.in. w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, - sprawny system profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie, - spadek liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, - podniesienie kompetencji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, - zwiększenie dostępności wsparcia dla rodzin, - podniesienie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, - zwiększenie szans edukacyjnych dla dzieci mających problemy w nauce, - poszerzenie wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień, - zwiększenie dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych, - zmniejszenia skali przemocy w rodzinie,

	- zwiększenie liczby mieszkańców aktywnych fizycznie i stosujących się do zasad zdrowego trybu życia
CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE OSÓB STARSZYCH ORAZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.	- zwiększenie udziału seniorów i osób dotkniętych niepełnosprawnością w życiu społecznym i zawodowym, - podniesienie atrakcyjności oferty w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne, - zapobieganie wykluczeniu społecznemu cyfrowemu osób starszych i niepełnosprawnych, - zwiększenie udziału seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, - podniesienie jakości usług świadczonych osobom starszym i niepełnosprawnym, - poprawa komfortu funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku, - pełniejsza integracja seniorów i osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.
CEL STRATEGICZNY 4. DBAŁOŚĆ O BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW GMINY.	- zmniejszenie zagrożenia przestępczością, - zwiększenie bezpieczeństwa uczniów na terenie placówek oświatowych, - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy,
CEL STRATEGICZNY 5. ROZWÓJ KADR POMOCOWYCH, PODNOSZENIE EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA, WZMACNIANIE DIALOGU SPOŁECZNEGO	- podniesienie profesjonalizmu kadry pomocy społecznej, - podniesienie jakości świadczonych usług, - większa aktywność społeczna mieszkańców gminy, - wzrastająca liczba inicjatyw lokalnych.

4. RAMY FINANSOWE

Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo na lata 2019-2029 z dużym prawdopodobieństwem będą kształtować się na poziomie wysokości budżetu GOPS-u. Każdego roku kwota ta może wzrastać o około 10%. Są to oczywiście założenia wynikające z wielu czynników, sytuacji przewidzianych i trudnych do przewidzenia. Wpływ na ramy finansowe strategii mogą mieć też ewentualne nowe programy rządowe, których wprowadzenie wiązać się będzie ze zwiększeniem budżetu gminy i gopsu.

5. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI, EWALUACJA

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo na lata 2019-2024 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wraz z jego Kierownikiem. Zespół monitorujący postęp wdrażania zapisów strategicznych, w którego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych i przedstawiał ocenę skuteczności polityki społecznej prowadzonej w gminie Wójtowi i Radzie Gminy, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących, mających na celu aktualizację obowiązującej strategii. Pierwsza ocena nastąpi po dwóch latach wdrażania założeń strategii i zostanie przygotowana w formie raportu monitoringowego.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane w dokumencie mierniki realizacji celów. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji strategii, której ogólnym celem jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji strategii. Głównym zadaniem ewaluacji jest dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze

związane bezpośrednio ze strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze lokalne.

6. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego pozyskają i znajdą środki umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami.

6.1. PROGRAMY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo na lata 2019-2029 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

1. Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie Gminy
2. Program Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy
3. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
4. Program współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi

6.2. PROJEKTY

Prezentowane poniżej projekty powstały w trakcie prac nad strategią. Ich autorami są przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych działających w gminie w obszarze polityki społecznej. Projekty stanowią „bank pomysłów", tzn. ich realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy ich wnioskodawcy pozyskają niezbędne środki finansowe.

Projekt 1. „Uwierz w siebie"

Wnioskodawca projektu

Stowarzyszenie „Razem z Nami" w Garzynie

Cel główny projektu

- właściwa samoocena
- wiara w swoje umiejętności

- przeciwdziałanie mobbingowi
- niepoddawanie się negatywnym zjawiskom i manipulacjom

Miejsce realizacji projektu

Gmina Krzemieniewo

Beneficjenci projektu

Osoby z niską samooceną mające problemy w pracy z nieżyczliwym i często toksycznym otoczeniem

Partnerzy w realizacji projektu

PCPR w Lesznie, GOPS

Czas realizacji projektu

Cały rok

Projekt 2. „Starsi i Młodsi"

Wnioskodawca projektu

Zespół Szkół Gminy Krzemieniewo. Przedszkole, Szkoła Podstawowa w Garzynie

Cel główny projektu

- aktywizacja osób starszych
- integracja społeczności lokalnej
- szacunek i tolerancja

Miejsce realizacji projektu

Szkoła w Garzynie

Beneficjenci projektu

- osoby starsze
- młodzież (wnuki), dzieci

Partnerzy w realizacji projektu

Stowarzyszenie „Razem z Nami" w Garzynie, GCK

Czas realizacji projektu

IX – XII 2019

Projekt 3. „Uczeń bezpieczny w sieci"

Wnioskodawca projektu

Publiczna Szkoła Podstawowa w Drobninie

Cel główny projektu

- zwiększenie zainteresowania uczniów wiedzą na temat cyberprzemocy oraz jej przeciwdziałania
- bezpieczne korzystanie z zasobów Internetu

Miejsce realizacji projektu

Publiczna Szkoła Podstawowa w Drobninie

Beneficjenci projektu

Wszyscy uczniowie, rodzice, nauczyciele

Partnerzy w realizacji projektu

Centrum Pomocy Psychologicznej i Psychoterapii w Lesznie, Wojewódzki Urząd Celno-Skarbowy w Poznaniu, psycholog

Czas realizacji projektu

Rok 2019

Projekt 4. „Jestem kulturalny"

Wnioskodawca projektu

Publiczna Szkoła Podstawowa Filia w Oporówku

Cel główny projektu

- wdrażanie dobrych manier
- zwiększanie świadomości dotyczącej zasad dobrego wychowania i stosowania ich w życiu
- zachęcanie do czytania książek itp.
- udział w koncertach, wystawach

Miejsce realizacji projektu

Publiczna Szkoła Podstawowa Filia w Oporówku

Beneficjenci projektu

- uczniowie
- nauczyciele
- rodzice

Partnerzy w realizacji projektu

Urząd Gminy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Policja

Czas realizacji projektu

Rok szkolny 2019/20

Projekt 5. „Nie hejtuję, bo szanuję!"

Wnioskodawca projektu

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pawłowicach

Cel główny projektu

Szacunek i tolerancja dla drugiego człowieka

Miejsce realizacji projektu

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pawłowicach

Beneficjenci projektu

- uczniowie
- rodzice
- nauczyciele

Partnerzy w realizacji projektu

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Policja, Urząd Gminy

Czas realizacji projektu

Rok szkolny 2019/20

UWAGI KOŃCOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzemieniewo na lata 2019-2029 ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy

Diagram 1. Obszary analizy SWOT 63
Diagram 2. Związek misji z celami i kierunkami działań 72

Tabele

Tabela 1. Profil respondentów ankiety „Problemy społeczne w opinii mieszkańców” 4
Tabela 2. Profil respondentów ankiety „Równość szans kobiet i mężczyzn”..... 4
Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2016-2018..... 16
Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2016-2018..... 16
Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2018 r..... 17
Tabela 6. Indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2016-2018..... 18
Tabela 7. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2016-2018..... 19
Tabela 8. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2018/2019 19
Tabela 9. Placówki kultury w gminie w 2018 r. 20
Tabela 10. Zakłady opieki zdrowotnej, praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2018 r..... 22
Tabela 11. Sport i rekreacja w 2018 r..... 25
Tabela 12. Baza noclegowa w gminie w 2018 r. 25
Tabela 13. Stan zatrudnienia w GOPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2018 r. 28
Tabela 14. Wykształcenie kadry GOPS- oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2018 r..... 29
Tabela 15. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2016-2018..... 29
Tabela 16. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 30
Tabela 17. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2018 r. 30
Tabela 18. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2018 r. 30
Tabela 19. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018..... 31
Tabela 20. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez GOPS w latach 2016-2018 33
Tabela 21. Asystenci rodziny w gminie w latach 2016-2018..... 34
Tabela 22. Skierowania i pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2016-2018..... 34
Tabela 23.Karta Dużej Rodziny w gminie w latach 2016-2018..... 35
Tabela 24. Świadczenia rodzinne w gminie w latach 2016-2018..... 35
Tabela 25. Rodzaj świadczeń rodzinnych przyznane w gminie w latach 2016-2018 35
Tabela 26. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2016-2018 37
Tabela 27. Działalność PCPR- w odniesieniu do mieszkańców gminy w zakresie pieczy zastępczej w latach 2016-2018..... 38
Tabela 28. Wykaz organizacji pozarządowych w gminie Krzemieniewo..... 38
Tabela 29. Stan bezrobocia w gminie w latach 2016-2018..... 41
Tabela 30. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie, województwie i w kraju w latach 2016-2018..... 42
Tabela 31. Bezrobotni w gminie na koniec 2018 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia..... 42
Tabela 32. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności w latach 2016-2018..... 45
Tabela 33. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2016-2018 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie..... 46
Tabela 34. Działalność GKRPA w latach 2016-2018 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie 46
Tabela 35. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Krzemieniewo w latach 2016-2018..... 49

Tabela 36. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2016-2018 50
Tabela 37. Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w gminie w latach 2016-2018 50
Tabela 38. Negatywne zachowania oraz zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w roku szkolnym 2017/2018 55
Tabela 39. Dysfunkcje i patologie stwierdzone w rodzinach uczniów w roku szkolnym 2017/2018 56
Tabela 40. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2016-2018 58
Tabela 41. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2016 -2018 60
Tabela 42. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2016-2018 61
Tabela 43. Dofinansowanie rehabilitacji przyznane mieszkańcom gminy Krzemieniewo w latach 2016-2018 61

Wykresy

Wykres 1. Jak Pani/Pan ocenia ofertę edukacyjną szkół w gminie? 21
Wykres 2. Jaka jest według Pani/Pana atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w gminie? ... 21
Wykres 3. Czy oferta opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców? 22
Wykres 4. Jak Pani/Pan ocenia ofertę gminy w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców? ... 23
Wykres 5. Jaka jest wg Pani/Pana oferta gminy w zakresie sportu i rekreacji? 25
Wykres 6. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania? 27
Wykres 7. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska najbardziej uwidaczniają się w gminie? .. 40
Wykres 8. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej Pani/Pana zdaniem zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym? 40
Wykres 9. Jak Pani/Pan ocenia komunikację między władzami samorządowymi a mieszkańcami? 41
Wykres 10. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu? 44
Wykres 11. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom? 47
Wykres 12. Czy zna Pani/Pan przypadki stosowania przemocy w rodzinie na terenie gminy lub o nich słyszała/słyszał? 48
Wykres 13. Czy Pani/Pan zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy? 48
Wykres 14. Kto jest wg Pani/Pana bardziej zagrożony dyskryminacją ze względu na płeć? 51
Wykres 15. Czy spotkała się Pani/ spotkał się Pan z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie lub o nich słyszała/ słyszał? 52
Wykres 16. Jaka Pani/Pana zdaniem może być skala problemu nierówności płci w gminie? 52
Wykres 17. Czy uważa Pani/Pan, że powinno się podejmować w gminie działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć? 53
Wykres 18. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych? 59
Wykres 19. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych? 62